

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

2016

Pavλίna Robotková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Pavλίna Robotková

Právní regulace činnosti bank

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Kotáb, Ph.D.

Katedra finančního práva a finanční vědy

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 28. června 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Autorka práce

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala panu JUDr. Petru Kotábovi, Ph.D. za cenné připomínky při vypracování této diplomové práce, mé úžasné rodině za neutuchající podporu po celou dobu studia a mnoha dalším, zejména mým přátelům, za četná povzbuzení.

Obsah

OBSAH	1
ÚVOD	2
1. BANKOVNICTVÍ	4
1.1 <i>Pojem a činnosti banky</i>	4
1.2 <i>Bankovní systémy</i>	8
1.3 <i>Česká národní banka</i>	10
2. BANKOVNÍ REGULACE A DOHLED	14
2.1 <i>Důvody regulace</i>	15
2.2 <i>Výkon regulace a dohledu</i>	16
3. BANKOVNÍ LICENCE	19
3.1 <i>Právní forma a sídlo</i>	20
3.2 <i>Základní kapitál</i>	22
3.3 <i>Důvěryhodnost a odborná způsobilost osob</i>	23
3.4 <i>Obchodní plán, technické a organizační předpoklady</i>	28
3.5 <i>Zánik a odnětí bankovní licence</i>	29
4. ZÁKLADNÍ PRAVIDLA ČINNOSTI BANK	33
4.1 <i>Kapitálová přiměřenost</i>	34
4.2 <i>Pravidla likvidity</i>	35
4.3 <i>Úvěrová angažovanost</i>	36
4.4 <i>Kapitálová rezerva</i>	38
4.5 <i>Řídicí a kontrolní systém</i>	41
4.6 <i>Povinné sdělování informací</i>	43
4.7 <i>Prověřování a vynucování pravidel</i>	44
5. FINANČNÍ OCHRANNÁ SÍŤ	52
5.1 <i>Povinné pojištění vkladů</i>	52
5.2 <i>Věřitel poslední instance</i>	55
5.3 <i>Doktrína too-big-to-fail</i>	56
ZÁVĚR	58
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	61
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	63

Úvod

Banky. Jejich pobočky s okázalými vývěsními štíty potkáváme na každém rohu v ulicích velkých i malých měst. Reklamní poutače na jimi nabízené služby se na nás šklebí ze všech stran. A my je bereme jako samozřejmost. Popravdě, život bez nich si nejspíše nedokážeme představit. Na účty vedené bankami každý měsíc přicházejí výplaty milionům zaměstnanců, u každého obchodníka najdeme ten malý terminál pro platbu kartou a dnes tak rozšířené nakupování přes internetové obchody by bez bezhotovostních transakcí nemohlo ani existovat. Podle nedávného průzkumu, který si nechala vypracovat společnost Master Card provozující po celém světě široké portfolio platebních karet, 70 % držitelů platebních karet preferuje placení kartou před hotovostí. Z těchto a samozřejmě mnoha a mnoha jiných důvodů jsou banky natolik prorostlé do ekonomiky každého státu, že je dnes prakticky nemožné, aby bez jejich služeb fungovali firmy, jednotlivci a prakticky i celý stát.

Působení bank na finančním trhu však není záležitostí jednoduchou. Je provázáno velkým množstvím ekonomických teorií a právních regulací, kterými se každá bankovní instituce musí řídit. Právě s ohledem na výše zmíněnou nepostradatelnost v regionální i mezinárodní ekonomice je nutné všemi možnými způsoby zajistit, aby fungování těchto subjektů bylo kvalitní, stabilní a bezpečné. Aby lidé ukládali do bank své peníze a banky s nimi dále mohly disponovat, což je jeden ze základních hybných motorů ekonomiky, musí mít důvěru v bankovní systém. Proto se právo snaží různými regulatorními opatřeními a nástroji tuto důvěru podpořit a alespoň se pokouší o zabezpečení zdravého fungování bankovního sektoru.

A právě podmínkám pro fungování bankovního sektoru, regulatorním opatřením a dalším požadavkům na činnost bankovních institucí v České republice se bude tato diplomová práce věnovat.

Nejprve bych ráda věnovala prostor obecnému úvodu do problematiky bankovníctví, popisu institucí, které mohou v různých bankovních systémech působit a především popisu činností, které banky nabízejí svým klientům, neboť z hlediska práva je jejich vymezení klíčové.

Dále považuji za nezbytné zaměřit jednu z kapitol na pojmy regulace a dohled, které zaštiťují téma této diplomové práce. Co znamenají, jakým způsobem se k nim staví odborná literatura a jaké jsou konkrétní důvody pro regulaci bankovního sektoru.

Ve stěžejní části této práce se potom pokusím o komplexní rozbor jednotlivých pravidel pro fungování bankovních institucí v České republice. Zaměřím se jednak na teoretická východiska každého z pravidel, důvody pro jeho existenci a zamýšlené důsledky, které by na činnost bank mělo mít. Rovněž bude u každého pravidla samozřejmě uvést jeho zakotvení v českém právním řádu. Přičemž v této souvislosti je pochopitelný značný vliv právních předpisů Evropské unie. Vzhledem k rozsahu diplomové práce jsem si vědoma zkratkovitěho přístupu k některým institutům, které buď nebudu považovat za podstatné, nebo s jejich ohledem na spíše ekonomickou problematiku nevhodné pro právně zaměřenou diplomovou práci.

1. Bankovníctví

1.1 Pojem a činnosti banky

Původ samotného slova banka nalezneme v italském výrazu „il banco“, jenž v českém překladu znamená lavice. Odkazuje na způsob, jakým tehdejší středověcí italští bankéři prováděli peněžní obchody. Peníze měli vyložené na dřevěné lavici a zpoza ní poskytovali zejména obchodníkům finanční služby. V případě, že se bankéři stali neschopnými dostát svých závazků, kupci jim dřevěnou lavici rozlámali na kousky, aby peněžní obchody nemohli už dále provádět, odtud také pochází výraz bankrot, jenž je odvozeninou italského „banco-rollo“ neboli zlámaná lavice.¹

Dnes jsou banky mnohdy velké nadnárodní korporace, které se staly nepostradatelnou součástí ekonomického života moderní společnosti a hrají roli nejen v obchodní sféře, ale i v každodenní činnosti jednotlivců. Z ekonomického pohledu se jedná o subjekty podnikatelského charakteru orientované na zisk, které se od ostatních odlišují jednak svým postavením a celkovým významem v tržní ekonomice a také specifickým předmětem svého podnikání. Banky představují jednoho z nejvýznamnějších finančních zprostředkovatelů, mezi jehož hlavní činnosti patří zprostředkování pohybu finančních prostředků, emise bezhotovostních peněz a provádění bezhotovostního platebního styku.² V rámci finančního zprostředkování (nebo také nepřímého financování) dochází k tomu, že banky přemísťují vlastním jménem a na vlastní účet kapitál získaný od přebytkových subjektů směrem k deficitním subjektům, a to za účelem dosažení zisku, tedy tam, kde kapitál přinese při zohlednění určité míry rizika nejvyšší zhodnocení.³ Převažující objem finančních transakcí se v každé rozvinuté ekonomice uskutečňuje prostřednictvím bezhotovostního platebního styku, tedy pouhým účetním převodem bez nutnosti fyzického převodu hotovostního oběživa. Vzhledem k tomu, že banky v národním i mezinárodním měřítku vedou účty pro bezesporu největší počet subjektů, patří jim dominantní pozice i na poli

¹ LIŠKA, P., ELEK, Š., MAREK, K. *Bankovní obchody*. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014, str. 15

² REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012, str. 118

³ DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozšíř. vyd. Praha: Linde, 2005, str. 31

poskytovatelů platebních služeb. Přičemž rychlost, bezpečnost a kvalita provádění bezhotovostního platebního styku patří mezi základní podmínky fungování a zdravého vývoje tržní ekonomiky.⁴

Vedle ekonomického pohledu, který představuje funkční vymezení bank, je pro téma této diplomové práce stěžejní především pojetí banky z právního hlediska. To nám prostřednictvím příslušné právní normy jednoznačně stanoví, které subjekty považujeme za banky a které nikoliv. Takové exaktní vymezení je nezbytné zejména z důvodu speciální právní úpravy, která se na činnost bankovních subjektů vztahuje. Podle českého Zákona o bankách je banka charakterizována těmito čtyřmi pojmovými znaky:

- a) jedná se o právnickou osobu se sídlem na území České republiky založenou ve formě akciové společnosti;
- b) přijímá vklady od veřejnosti;
- c) poskytuje úvěry; a
- d) k výkonu těchto činností má bankovní licenci.⁵

Tuto formální definici český zákonodárce přejal z tehdejší evropské směrnice Rady č. 77/780/EHS ze dne 12. prosince 1977 o koordinaci právních a správních předpisů týkajících se přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu, označované také jako tzv. první bankovní směrnice, která ve svém prvním článku definuje úvěrovou instituci jako „podnik, jehož činnost spočívá v přijímání vkladů nebo jiných splatných peněžních prostředků od veřejnosti a poskytování úvěrů na vlastní účet“. Směrnice na místo pojmu banka, který nalezneme v českých právních předpisech, používá termín úvěrová instituce, význam a definice jsou však shodné.

Přijímání vkladů od veřejnosti je základním znakem odlišujícím banky od ostatních podnikatelských subjektů. Tvoří obsah tzv. *bankovního monopolu* neboť je tato činnost právními předpisy vyhrazena pouze osobám majícím bankovní licenci, tedy bankám. Konkrétně toto omezení nalezneme v § 2 Zákona o bankách a to spolu

⁴ REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012, str. 118

⁵ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H. a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 475

s určením, že zvláštní zákon může stanovit jinak. Tímto zvláštním zákonem je na jedné straně Zákon o spořitelních a úvěrních družstvech, podle kterého mohou družstevní záložny na základě povolení přijímat vklady od svých členů.⁶ A na druhé straně zvláštní režim upravuje také zákon č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů, pro peněžní prostředky svěřené platebním institucím a institucím elektronických peněz za účelem provádění platebních transakcí, které výslovně vyjímá z režimu vkladů podle Zákona o bankách.⁷ Z důvodů jasného vymezení hlavního pojmu vklad a jeho odlišení od ostatních významů a použití tohoto termínu v právním řádu Zákon o bankách stanoví, že pro jeho účely se vkladem rozumí „svěřené peněžní prostředky, které představují závazek vůči vkladateli na jejich výplatu“⁸. Jedná se tedy o vklad, s nímž je spojena právní povinnost příjemce, tedy banky, vrátit alespoň částku odpovídající výši vložených prostředků podle smluvených podmínek vkladateli, či jinak řečeno pohledávku vkladatele za bankou. Dále se za přijímání vkladů považuje též soustavné vydávání dluhopisů a jiných srovnatelných cenných papírů, a to za podmínek stanovených Zákonem o bankách.⁹ Druhým určujícím termínem této činnosti je pojem veřejnost. V Zákoně o bankách jeho vymezení nenajdeme, ale ve snaze tento pojem definovat se mu věnovala Evropská centrální banka i Česká národní banka. První ze zmíněných orientovala definici především podle kvalitativních znaků a uvedla, že termín veřejnost zahrnuje fyzické nebo právnické osoby, u nichž se předpokládá nutnost právní ochrany¹⁰. Oproti tomu se Česká národní banka zaměřila na kvantitativní hledisko a stanovila veřejnost jako počet 150 osob a více.¹¹

⁶ § 2 Zákona o spořitelních a úvěrních družstvech

⁷ PIHERA, V., SMUTNÝ, A., SÝKORA, P. *Zákon o bankách. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 35

⁸ § 1 odst. 2 písm. a) Zákona o bankách

⁹ § 2 odst. 2 Zákona o bankách

¹⁰ Stanovisko Evropské centrální banky ze dne 5. prosince 2008, k návrhu směrnice o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz, o jejím výkonu a o obezřetnostním dohledu nad touto činností (CON/2008/84). Dostupné z <https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_03020090206cs00010009.pdf>

¹¹ Stanovisko České národní banky k pojmu „veřejnost“ v zákoně o kolektivním investování ze dne 4. února 2013. Dostupné z

<https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/faq/k_pojmu_verejnost_v_zakone_o_kolektivnim_investovani.pdf>

V praxi je, ve vztahu ke konkrétnímu případu, přesné podřazení některé činnosti subjektu pod činnost *přijímání vkladů od veřejnosti* klíčové, neboť je tímto v podstatě stanoven dosah režimu bankovní regulace. Hraniční jsou například subjekty, které svým zaměstnancům nabízejí specifické finanční služby, včetně přijímání vkladů, označované jako podnikové spořitelny. Přestože od roku 2009 podléhají tyto subjekty regulaci podle zákona č. 284/2009 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů, dle vyjádření České národní banky se přijímání vkladů zaměstnavatelem pouze od jeho zaměstnanců nepovažuje za přijímání vkladů od veřejnosti.¹²

Druhou z hlavních bankovních činností je *poskytování úvěrů*. Zákon o bankách upřesňuje pojem úvěr jako „v jakékoliv formě dočasně poskytnuté peněžní prostředky“¹³. Na rozdíl od přijímání vkladů od veřejnosti již tato činnost není přiřčena pouze bankám a mohou ji vykonávat i jiné subjekty.

Vedle hlavních činností, které je banka povinna vykonávat, vyjmenovává Zákon o bankách taxativní výčet dalších vedlejších činností, které banka může vykonávat, má-li je povoleno v bankovní licenci. Jedná se o investování do cenných papírů na vlastní účet, finanční pronájem (finanční leasing), platební styk a zúčtování, vydávání a správu platebních prostředků, například platebních karet a cestovních šeků, poskytování záruk, otvírání akreditivů, obstarávání inkasa, poskytování investičních služeb podle Zákona o podnikání na kapitálovém trhu, finanční makléřství, výkon funkce depozitáře, směnárenskou činnost, poskytování bankovních informací, obchodování na vlastní účet nebo na účet klienta s devizovými hodnotami, které nejsou investičním nástrojem, a se zlatem, pronájem bezpečnostních schránek, provádění administrace investičních fondů a zahraničních investičních fondů a další činnosti, které přímo souvisejí s výše uvedenými.¹⁴

¹² Upozornění ČNB pro subjekty poskytující služby „podnikových spořitelen“ ze dne 27. listopadu 2010.

Dostupné z

<https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/legislativni_zakladna/banky_a_zalozny/upozorneni_podnikovo_ve_sporitelny.html>

¹³ § 1 odst. 2 písm. b) Zákona o bankách

¹⁴ § 1 odst. 3 Zákona o bankách

Jmenovité vymezení povolených činností obsahuje bankovní licence, o které bude pojednáno dále. Zároveň v ní může být omezen rozsah povolených činností co do stanovení hospodářských limitů či stanoveny podmínky, které je banka povinna dodržovat při jejich výkonu. Výkon jiných činností, než těch, které má konkrétní banka povoleny ve své bankovní licenci, je zakázán. Výjimku tvoří činnosti „související se zajištěním jejího provozu a provozu jí ovládaných jiných bank, finančních institucí a podniků pomocných služeb“¹⁵. Toto ustanovení omezuje Česká národní banka na činnosti vykonávané jako vedlejší produkty potřebné pro zajištění provozu banky a vykonávané pro sebe v míře převažující nad výkonem pro jiného.¹⁶ Příkladem může být pronájem volných míst v parkovišti banky, využití volných kapacit jídelny či vlastní tiskárny. Tyto činnosti se neuvádí v bankovní licenci a Česká národní banka je toho názoru, že nevyžadují ani živnostenské oprávnění. Z povahy a smyslu obecné právní úpravy by však měla banka takové oprávnění získat, třeba v případě pronájmu parkoviště.

1.2 Bankovní systémy

V určitém ekonomickém prostoru, zpravidla ve státě, obvykle působí větší či menší množství bankovních subjektů. Jejich souhrn, uspořádání vztahů mezi nimi a vazby na okolí dohromady vytvářejí konkrétní bankovní systém. V závislosti na působení různých ekonomických faktorů, historický vývoj daného státu a v neposlední řadě také na právní regulaci od sebe teorie odlišuje jednotlivé formy bankovních systémů.

Jednostupňový bankovní systém je historicky starší a tvoří jej plně univerzální banky, které v daném státě mohou provádět veškeré bankovní operace, včetně emise hotovostního oběživa. V tomto systému chybí institucionálně oddělená centrální banka starající se o makroekonomickou měnovou stabilitu. Toto pojetí odpovídá počátečnímu období rozvoje bankovníctví a historickým vývojem bylo modifikováno zejména

¹⁵ § 4 Zákona o bankách

¹⁶ Úřední sdělení ČNB ze dne 29. října 2004 k ustanovení § 1 odst. 3 písm. i) a odst. 4 Zákona o bankách. Dostupné z

<https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2004/download/v_2004_20_22804530.pdf>

v bývalých zemích s centrálně plánovanou ekonomikou, kde dominantní postavení měla tzv. monobanka, která v sobě spojovala makroekonomické funkce i veškeré další bankovní činnosti. Prakticky však šlo o pasivní naplňování direktivního centrálního plánu. Neznamená to, že v takovém systému neexistovaly i samostatné banky, byly však fakticky podřízeny státní monobance. Jednostupňový bankovní systém je dnes pro moderní ekonomické systémy neaplikovatelný.¹⁷

Naproti tomu *dvoustupňový bankovní systém* typický pro dnešní vyspělé země tvoří na jedné straně centrální banka, zabezpečující makroekonomické funkce, a na druhé straně síť univerzálních bank, které za účelem zisku provádějí výše popsané bankovní činnosti. Přičemž centrální bance je většina z běžných bankovních činností zapovězena. Univerzálnost bank pak spočívá v poskytování produktů komerčního bankovníctví¹⁸ společně s produkty investičního bankovníctví¹⁹. Pojetí univerzálních bank je protikladem k modelu odděleného bankovníctví, který byl typický pro Spojené státy americké v období 30. let 20. století, kdy byly banky poskytující některou ze dvou skupin produktů důsledně odděleny.²⁰ Univerzální bankovní systém však nevylučuje vznik specializovaných bank, ať již na základě jejich vlastního rozhodnutí či na základě zvláštní právní úpravy. Na tomto principu je založena současná úprava bankovníctví v rámci Evropské unie a rovněž český bankovní systém.

Vedle centrální banky, které se bude věnovat další z podkapitol, je součástí bankovního systému v České republice k 31. prosinci 2015 celkem 18 českých univerzálních bank, 23 poboček zahraničních bank a 5 stavebních spořitelů.²¹ Podobu bankovního prostředí v České republice nejlépe znázorňuje rozdělení bankovních institucí do skupin podle velikosti jejich bilanční sumy, a to na velké banky s bilanční sumou nad 250 mld. Kč, střední banky s bilanční sumou 50 až 250 mld. Kč a malé

¹⁷ DVORÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozšíř. vyd. Praha: Linde, 2005, str. 110

¹⁸ např. přijímání vkladů, poskytování úvěrů, zprostředkování platebního styku

¹⁹ např. obchody s cennými papíry, fúze a akvizice

²⁰ REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012, str. 119

²¹ <http://www.cnb.cz/cnb/STAT.ARADY_PKG.VYSTUP?p_period=3&p_sort=2&p_des=50&p_sestuid=33049&p_uka=1%2C2%2C3%2C4%2C5%2C6%2C7%2C8%2C9%2C10&p_strid=BAA&p_od=200903&p_do=201512&p_lang=CS&p_format=0&p_decsep=%2C>

banky s bilanční sumou nižší než 50 mld. Kč. Další skupiny pak tvoří pobočky zahraničních bank a stavební spořitelny. Přičemž poslední dostupná statistika České národní banky z 31. prosince 2014²² uvádí, že velké banky jsou čtyři (Česká spořitelna, a.s., Československá obchodní banka, a.s., Komerční banka, a.s. a UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s.), počet středních bank je osm a malých šest. Z univerzálních bank můžeme pomyslně vyčlenit dvě banky, které se specializují na určitou oblast. První z nich, Českomoravská záruční a rozvojová banka, a.s. se zaměřuje na podporu malého a středního podnikání, kterou provádí zejména prostřednictvím poskytování zvýhodněných záruk za úvěry poskytované jinými bankami.²³ Druhou je Česká exportní banka a.s., jejíž doménou je podpora českého vývozu.²⁴

Specifickou součástí bankovního systému jsou *stavební spořitelny*. Jedná se o banky, na které se plně vztahuje Zákon o bankách, ale omezené zvláštním Zákonem o stavebním spoření, který jim přisuzuje omezený výčet vykonávaných činností. Podstatu tvoří činnosti přijímání vkladů od účastníků stavebního spoření, poskytování úvěrů účastníkům stavebního spoření, tedy modifikované varianty klasických bankovních služeb, a poskytování příspěvků (státní podpory), vycházející ze státní politiky v oblasti stavebního spoření.²⁵ Vedle těchto mohou stavební spořitelny vykonávat i některé další činnosti uvedené v § 9 Zákona o stavebním spoření.

1.3 Česká národní banka

Jak již bylo řečeno výše, podstatou dvoustupňového bankovního systému je existence centrální banky. V České republice je touto Česká národní banka zřízená Ústavou České republiky a vyvíjející svoji činnost v souladu se Zákonem o ČNB. Její institucionální oddělení od ostatních univerzálních bank vyplývá také ze skutečnosti, že nespadá pod působnost Zákona o bankách. Rovněž se na ni v podstatě nevztahuje

²² Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem v roce 2014. Dostupné z

<https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/index.html?cnb_css=true>

²³ <<http://www.cmzrb.cz/>>

²⁴ <<https://www.ceb.cz/>>

²⁵ § 1 Zákona o stavebním spoření

obecná charakteristika pojmu banky, neboť se nejedná o podnikatelský subjekt. „Má stanoveny celospolečensky významné úkoly, při jejichž plnění se nesmí vázat na ziskovost nebo ztrátovost svých operací.“²⁶

Česká národní banka vznikla k 1. lednu 1993 jako nástupce Státní banky československé po rozdělení Československé federativní republiky. Je zakotvena v Ústavě České republiky, jejíž systematika ji řadí do samostatné hlavy, což naznačuje jistou míru nezávislosti vůči ostatním státním mocím. Označuje ji jako ústřední banku státu a za hlavní cíl její činnosti klade péči o cenovou stabilitu. Dále určuje, že postavení, působnost a další podrobnosti stanoví zákon. Tímto zákonem je Zákon o ČNB, podle kterého má Česká národní banka v podstatě trojí postavení – jako ústřední banka státu, jako správní úřad a jako podnikatel v oblasti bankovníctví.²⁷ Blížeji specifikováno se jedná o právnickou osobu veřejného práva s oprávněním vydávat právně závazné vyhlášky, které se uveřejňují ve Sbírce zákonů. Rovněž jsou pramenem práva úřední sdělení ČNB zveřejňované ve Věstníku České národní banky.

Nejvyšším řídicím orgánem je *Bankovní rada ČNB*, jejími členy jsou guvernér, dva viceguvernéři a další čtyři členové. Všichni jsou jmenováni prezidentem republiky na období šesti let a dle zákonných kritérií se musí jednat o osoby svéprávné, bezúhonné, s ukončeným vysokoškolským vzděláním, které jsou v oblasti finančního trhu a měnových záležitostech uznávanými a zkušenými osobnostmi. Mezi hlavní funkce Bankovní rady ČNB patří zejména určování měnové a makroobezřetnostní politiky a nástrojů pro její uskutečňování a dále rozhoduje o zásadních opatřeních v oblasti dohledu nad finančním trhem. Mimo jiné také schvaluje rozpočet České národní banky, stanovuje organizační uspořádání a působnost organizačních jednotek či uděluje souhlas k podnikatelské činnosti zaměstnanců ČNB.

Konkrétní kompetence jsou stanoveny v § 2 odst. 2 Zákona o ČNB, podle něhož v souladu se svým hlavním cílem Česká národní banka plní tyto úkoly:

- určuje měnovou politiku,

²⁶ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H. a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 479

²⁷ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 1. úplné vyd. Praha: Leges, 2011, str. 1049

- vydává bankovky a mince,
- řídí peněžní oběh, platební styk a zúčtování bank, poboček zahraničních bank a spořitelních a úvěrních družstev, pečuje o jejich plynulost a hospodárnost a podílí se na zajištění bezpečnosti, spolehlivosti a efektivnosti platebních a vypořádacích systémů a na jejich rozvoji,
- vykonává dohled nad osobami působícími na finančním trhu,
- rozpoznává, sleduje a posuzuje riziko ohrožení stability finančního systému a v zájmu předcházení vzniku nebo snižování těchto rizik přispívá prostřednictvím svých pravomocí k odolnosti finančního systému a udržení finanční stability a vytváří tak makrobezpečnostní politiku, a
- provádí další činnosti podle Zákona o ČNB a podle jiných právních předpisů, například Zákona o bankách nebo zákona č. 219/1995 Sb., devizový zákon, ve znění pozdějších předpisů.²⁸

Pro účel této diplomové práce je stěžejní působnost České národní banky jako *orgánu dohledu* nad osobami působícími na finančním trhu, mezi které patří také banky a pobočky zahraničních bank. Při výkonu dohledu ČNB vystupuje jako orgán veřejné moci, vykonává kompetence správního úřadu a je oprávněna rozhodovat o právech a povinnostech jiných osob.²⁹ Pojem dohled je v tomto případě legislativně a tradičně používaným pojmem pro správní dozor vykonávaný ze strany České národní banky. Zákon o ČNB se pokouší definovat, co se dohledem rozumí a vymezuje konkrétní oprávnění a povinnosti vůči dozorovaným osobám. Jedná se o

- rozhodování o žádostech o udělení licencí, povolení, registrací a souhlasů,
- kontrolu dodržování podmínek stanovených udělenými licencemi a povoleními,
- kontrolu dodržování zákonů a přímo použitelných předpisů Evropské unie a kontrolu dodržování vyhlášek vydaných Českou národní bankou,
- získávání informací potřebných pro výkon dohledu a jejich vymáhání, ověřování jejich pravdivosti, úplnosti a aktuálnosti,
- ukládání opatření k nápravě a sankcí, a
- řízení o správních deliktech a přestupcích.³⁰

²⁸ § 2 odst. 2 Zákona o ČNB

²⁹ RÝDL, T., BARÁK, J., SAŇA, L., VÝBORNÝ, P. *Zákon o České národní bance. Komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, str. 149

³⁰ § 44 odst. 2 Zákona o ČNB

Toto ustanovení se však pro neurčitost nemůže uplatnit na konkrétní výkon dohledové pravomoci, je nutné jej používat za současné aplikace speciálních zákonů upravujících jednotlivé oblasti finančního trhu a procesních norem, tj. správního řádu a kontrolního řádu. Na druhou stranu je tento výčet důležitý pro interpretaci v právním řádu používaných pojmů „pro účely dohledu“ nebo „v souvislosti s výkonem dohledu“.³¹ Další pravomoci a jednotlivé úkoly České národní banky v rámci výkonu dohledu jsou stanoveny napříč právními předpisy, zejména pak v Zákoně o bankách.

Zákonodárce ukládá České národní bance povinnost každoročně vypracovávat a uveřejňovat zprávu o výkonu dohledu nad finančním trhem. Předkládá ji Poslanecké sněmovně, Senátu a vládě.³² Jedná se o jistý způsob kontroly činnosti ze strany zákonodárné a výkonné moci. Zároveň jsou od roku 2006, kdy byla tato povinnost uložena, všechny zprávy uveřejněny na internetových stránkách ČNB. Zpráva tradičně obsahuje dvě části. První část informuje o provádění výkonu dohledu nad finančním trhem a obsahuje informace o vývoji právních předpisů regulujících finanční trh na národní i evropské úrovni. A dále je zde obsažen přehled licenčních a sankčních řízení či popis aktivit ČNB v oblasti mezinárodní spolupráce při výkonu dohledu. Druhá část obsahuje shrnující informace o ekonomickém vývoji v příslušném roce a bližší popis situace a vývoje v jednotlivých sektorech finančního trhu.³³

Vzhledem k tomu, že je Česká národní banka součástí Evropského systému centrálních bank podle Smlouvy o fungování EU a podle Protokolu o statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky a též je součástí Evropského systému dohledu nad finančními trhy a spolupracuje s Evropskou radou pro systémová rizika a s evropskými orgány dohledu nad finančními trhy, jsou pro její činnost významná i některá nařízení Evropského parlamentu a Rady EU, jež jsou pro Českou republiku, tedy i pro ČNB závazná.³⁴

³¹ RÝDL, T., BARÁK, J., SAŇA, L., VÝBORNÝ, P. *Zákon o České národní bance. Komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, str. 151

³² § 45d Zákona o ČNB

³³ <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/>

³⁴ PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 1. úplné vyd. Praha: Leges, 2011, str. 1058

2. Bankovní regulace a dohled

Obecně pojem *regulace* můžeme chápat jako limitování určité činnosti za předem vytyčených pravidel, podmínek a hranic pro její realizaci. V právu je upravena převážně instituty veřejného práva, neboť je pro ni příznačný vztah nadřazenosti a podřazenosti zúčastněných subjektů, jedná se tedy o proces realizovaný prostřednictvím právních norem, podzákoných právních aktů, různých stanovisek a pokynů.³⁵ Konkrétně v oblasti bankovníctví je představována stanovením podmínek pro vstup do bankovního sektoru a zakotvením základních povinností bank.³⁶

Právní prameny regulující činnost bank můžeme z formálního hlediska tradičně rozdělit do několika rovin. Základním pramenem práva je Ústava České republiky, která upravuje postavení České národní banky ve svém článku 98. Dalšími jsou Zákon o bankách, Zákon o spořitelních a úvěrních družstvech, obecně upravující činnost těchto institucí, či Zákon o ČNB a Zákon o stavebním spoření. K činnosti bank se vztahuje například i zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu, ve znění pozdějších předpisů nebo zákon č. 377/2005 Sb., o doplňkovém dohledu nad bankami, spořitelními a úvěrními družstvy, pojišťovnami a obchodníky s cennými papíry ve finančních konglomerátech a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Velké množství právních norem nalezneme v podzákoných předpisech vydávaných Českou národní bankou, mezi nejdůležitější patří Vyhláška o výkonu činnosti bank, Vyhláška o odbornosti osob a dále vyhlášky doplňující dohled ČNB, jako například vyhláška č. 346/2013 Sb., o předkládání výkazů bankami a pobočkami zahraničních bank České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. S ohledem na členství České republiky v Evropské unii patří mezi prameny práva rovněž přímo použitelné předpisy Evropské unie. Klíčovými jsou Nařízení o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí, doplněné prováděcími nařízeními.

³⁵ VONDRÁČKOVÁ, P. *Kontrola nad finanční činností*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, str. 18-29

³⁶ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2011, str. 122

Na regulaci nezbytně navazuje *dohled*, či dle kontextu kontrola nebo dozor, jehož úkolem je kontrola dodržování pravidel a případné použití nástrojů k zajištění nápravy a odstranění nedostatků. V případě bankovního sektoru je pojem spojován s výkonem dohledové činnosti České národní banky. V tomto kontextu se jedná o speciální druh dozoru vykonávaný veřejnoprávním subjektem odlišným od státu, a to v rámci jeho vlastní působnosti a odpovědnosti, vůči soukromoprávním subjektům.³⁷

2.1 Důvody regulace

„Regulace bankovního sektoru nebyla ve svých počátcích cílená, ale vznikla v mnoha případech jako reakce na nestabilitu finančního sektoru, úpadky jednotlivých bank a bankovní krize.“³⁸ Dle ekonomické literatury jsou nejvýznamnějšími argumenty, které ospravedlňují regulaci bankovní sféry, asymetrické informace a negativní externality.

Za *informační asymetrii*, jednoduše řečeno, považujeme situaci, kdy jedna strana disponuje větším množstvím informací než druhá. Klienti bank nemají znalosti o finančních produktech a službách, které by jim umožnili posoudit rizikovost jednotlivých bank, tedy rozlišit mezi dobrou a špatnou bankou a rozhodnout se, kam uložit své úspory.³⁹ Banka je v tomto případě ve zcela odlišné pozici, neboť je schopna sama posoudit schopnost dostát svým závazkům a vyplatit klientům zpět jejich peníze. Důvodem asymetrie je především existence utajených informací, konkrétně informací o dlužnících z bankovních půjček, a praktická nemožnost klienta sledovat veškeré aktivity banky. Z tohoto důvodu je nutná ochrana nejen vkladatelů, ale spotřebitelů obecně, a to před nečestnými praktikami bankovních institucí při výkonu jejich činností.

Druhým faktorem jsou *negativní externality*, které nepříznivě ovlivňují třetí strany. Příkladem je tzv. systémové riziko, tedy stav, kdy v důsledku úpadku jedné banky nastane dominový efekt ovlivňující i ostatní banky. Důvodem je panika vkladatelů, kteří

³⁷ VONDRÁČKOVÁ, P. *Kontrola nad finanční činností*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015, str. 59-60

³⁸ POLOUČEK, S. a kol. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 299

³⁹ POLOUČEK, S. a kol. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 301

pojmu podezření o stabilitě a solventnosti dalších bank a začnou hromadně vybírat své vklady.⁴⁰ Tento stav může způsobit nejen krizi celého bankovního systému, ale v krajním případě závažné selhání trhu.

Nalezneme však i odpůrce bankovní regulace, kteří tvrdí, že k nastolení rovnováhy v bankovníctví stačí ponechat dostatečný prostor pro působení tržních sil. Podle nich nemůže žádný systém dohledu být schopen posoudit všechna rizika, kterým jsou banky vystaveny. Rovněž se odvolávají na velmi vysoké náklady na zajištění bankovního dohledu. Tvrdí, že regulace, zásahy a zpřísnění podmínek přicházejí jako důsledek nějakého závažného problému, a to bez dostatečné analýzy jeho příčin, na místo pravidelných a průběžných kontrol, které by byly efektivnějším řešením.⁴¹ Dle mého názoru je však naprosto nemožné ponechat tak komplikovaný systém bez regulace. Domnívám se, že ani okleštění regulatorních norem a dohledu na minimální míru, jak někteří navrhuji, by nevedlo k samoregulaci trhem. Principy, na kterých je bankovní regulace postavena, se snaží především předcházet jakýmkoliv nebezpečným výkyvům a zajistit tak kvalitní a stabilní prostředí.

2.2 Výkon regulace a dohledu

Bankovní regulace a dohled má stanoveny obecné cíle, které jsou většinou formulovány velmi široce a jedná se především o podporu efektivního provádění měnové politiky, zajištění spolehlivosti a bezpečnosti bankovního systému v dané ekonomice, podporu efektivnosti fungování bankovního systému, zajištění potřebných informací pro investory, zajištění základní úrovně ochrany investorů a celého bankovního systému před nekalými praktikami.⁴² Každý z cílů je možno pokládat za další důvod hovořící ve prospěch regulatorních opatření. Určuje, co a v jakém rozsahu by mělo být regulováno a zároveň z něj vycházejí administrativní a ekonomické nástroje regulace. Ty lze rozdělit do šesti širokých skupin – úrokové stropy a depozita,

⁴⁰ JUROŠKOVÁ, L. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. Studie (Auditorium), str. 19

⁴¹ POLOUČEK, S. a kol. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 302

⁴² REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualit. vyd. Praha: Management Press, 2011, str. 127

restrikce na bankovní licence a fúze, restrikce ovlivňující strukturu portfolia, pojištění depozit, požadavky na kapitál a monitorování.⁴³

Ze stanovených cílů vychází i institucionální uspořádání dohledu. Existuje otázka, zda by dohled nad bankovním sektorem měl vykonávat jeden či více regulátorů a zda by nějakou roli měla sehrávat i centrální banka. Odpověď na tuto otázku a určení konkrétního regulátora v dané zemi je pro celou regulaci a dohled považováno za klíčové. Lze považovat za správné, že výkon regulace a dohledu by měla být pověřena pouze jedna instituce. V případě většího množství regulátorů by mohlo docházet k překrývání pravomocí a nedostatečné výměně informací a tedy ne příliš komplexnímu výkonu dohledu. Druhou částí otázky je zapojení centrální banky. V literatuře nalezneme argumenty pro i proti. Na jedné straně stojí působnost centrální banky jako věřitele poslední instance, silný vztah monetární a finanční stability, kvalifikovanost zaměstnanců a nezávislost centrální banky, s čímž je funkce regulátora logicky spojena.⁴⁴

Na straně druhé však odpůrci oponují možným konfliktem zájmů, tedy výraznou možností ovlivňovat monetární politiku s cílem posílit bankovní sektor, ohrožením důvěryhodnosti centrální banky v souvislosti s úpadkem univerzálních bank nebo přílišnou koncentrací pravomocí.⁴⁵ Momentálním trendem, a já se domnívám, že správným, je přiřazovat výkon bankovní regulace a dohledu jedné instituci odlišné od centrální banky. Tak je tomu například i na úrovni Evropské unie, kdy dohled nad celým finančním trhem je zajišťován třemi nezávislými institucemi – Evropským orgánem pro cenné papíry a trhy (ESMA), Evropským orgánem pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní pojištění (EIOPA) a konečně Evropským orgánem pro bankovníctví (EBA). Společně tvoří Evropský systém dohledu nad finančním trhem (ESMA) a jsou odpovědní Evropskému parlamentu a Evropské komisi.⁴⁶

⁴³ FREIXAS, X., ROCHET, J. C. *Microeconomics of Banking*. Cambridge, MA, London, England: MIT Press, 1998, str. 259

⁴⁴ JUROŠKOVÁ, L. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. Studie (Auditorium), str. 51

⁴⁵ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualit. vyd. Praha: Management Press, 2011, str. 129

⁴⁶ <<http://www.eba.europa.eu/about-us>>

Po rozdělení Československé republiky vznikla k 1. lednu 1993 Česká národní banka, která jako centrální banka státu rovněž vykonávala dohled na oblastí bankovníctví. Na regulaci a dohledu ostatních sektorů finančního trhu se společně podíleli Ministerstvo financí České republiky, Komise pro cenné papíry, Úřad pro dozor nad pojišťovnictvím a penzijním připojištěním a Úřad pro dohled nad družstevními záložnami. K 1. dubnu 2006 s účinností zákona č. 57/2006 Sb., o změně zákonů v souvislosti se sjednocením dohledu nad finančním trhem, se došlo k integraci veškerého dohledu nad finančním trhem a Česká národní banka převzala úkoly a pravomoci výše zmíněných institucí. Tato forma plně integrované regulace a dohledu v rukou centrální banky patří ve světě k naprosto výjimečným variantám.

Rozsah a systém regulace činnosti bank a jednotlivé nástroje dohledu, včetně konkrétních úkolů České národní banky jako orgánu bankovního dohledu, jsou podrobněji rozebrány v následujících kapitolách. Každá kapitola představuje jednu ze tří základních součástí systému:

- regulaci vstupu do bankovní sféry (bankovní licenci),
- základní pravidla činnosti bank a jejich vynucování, a
- finanční ochrannou síť.

3. Bankovní licence

Centrálním pilířem regulace je omezení vstupu podnikatelských subjektů do bankovního sektoru. Vychází z premisy, že předběžný důkladný výběr a kontrola instituce může předejít pozdějším problémům a je tedy efektivnější. Zároveň zabezpečí jistá minimální kritéria potřebná pro výkon specifických činností banky. Samozřejmě je posouzení velmi obtížné a vyloučení všech potenciálně rizikových subjektů v praxi není stoprocentní.

Tak jako nalezneme názory pro a proti regulaci bankovníctví, lze se setkat i s protichůdnými názory na stanovení vstupních podmínek. Zejména přílišná tvrdost vstupních podmínek může zapříčinit omezení volné soutěže a vznik oligopolního prostředí v bankovním systému v dané zemi. Kritizován je i subjektivní způsob hodnocení některých kritérií. Na druhou stranu je právě Česká republika dobrým příkladem pro demonstraci důsledků stavu, kdy institut bankovní licence fakticky neexistuje. Po roce 1993 byly vstupní podmínky nastaveny pouze velmi mírně a zároveň Česká národní banka umožňovala vstup do bankovní sféry téměř všem žadatelům. Později pak byla většina bankovních krizí zapříčiněna právě nedostatečnou regulací a dohledem a je více než pravděpodobné, že vyšší bariéry by tomu zamezily.⁴⁷ Nastavení přísnějších požadavků je proto důležité zejména pro stabilitu celého bankovního systému a dle mého názoru ospravedlnitelné jeho ekonomickým významem.

Bankovní licenci tedy rozumíme povolení, resp. souhlas, k vykonávání bankovních činností, dříve nazývané jako „povolení působit jako banka“⁴⁸. Prvotním krokem k jejímu získání je podání písemné žádosti oprávněnou osobou. Podrobná úprava je obsažena ve Vyhlášce o náležitostech žádostí, která stanovuje vzory formulářů a tiskopisů žádostí, výčet a obsah příloh a některé další listiny, které prokazují skutečnosti dokládající splnění vstupních podmínek. Na tuto vyhlášku navazuje hned několik úředních sdělení ČNB, které především specifikují některé neurčité pojmy a způsob

⁴⁷ JUROŠKOVÁ, L. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. Studie (Auditorium), str. 22

⁴⁸ Změněno harmonizační novelou Zákona o bankách, tj. zákonem č. 126/2002 Sb.

posuzování žádostí.⁴⁹ Žádost se předkládá k posouzení výlučně České národní bance. Podáním žádosti je zahájeno správní řízení o udělení bankovní licence, které se řídí obecnými předpisy o správním řízení, pokud Zákon o bankách nestanoví něco jiného. Při splnění zákonem stanovených podmínek je na udělení bankovní licence právní nárok.⁵⁰ Avšak nemalé množství požadavků je stanoveno poněkud neurčitě, například lze uvést pojmy jako důvěryhodnost či nezávadný původ, což dává České národní bance jistý prostor pro správní uvážení. Lhůtu pro rozhodnutí v řízení stanovuje § 40 odst. 3 Zákona o bankách na 6 měsíců ode dne zahájení řízení.

Neméně významným důsledkem získání bankovní licence je oprávnění užívat slovo „banka“ nebo „spořitelna“, slova od nich odvozená a jejich cizojazyčné překlady jako součást obchodní firmy právnické osoby. Jiné obchodní společnosti mají toto chráněné označení zakázáno a plnění tohoto omezení se lze domáhat například prostřednictvím zákona č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

Následující podkapitoly přibližují jednotlivé podmínky pro získání bankovní licence. Ty jsou podstatné nejen pro udělení povolení, ale musí být zachovány po celou dobu existence banky.

3.1 Právní forma a sídlo

Dle dikce § 1 Zákona o bankách může být bankou pouze *akciová společnost*. Její definici obsahuje ustanovení § 243 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). S ohledem na evropskou úpravu je přípustná též forma evropské společnosti, tzv. *Societas Europaea* (SE), a to dle čl. 10 nařízení Rady (ES) č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti, podle něhož se evropská společnost v každém členském státě Evropské unie pokládá za akciovou

⁴⁹ Dostupné z

<http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/povolovaci_schvalovaci_rizeni/banky/index.html>

⁵⁰ PIHERA, V., SMUTNÝ, A., SÝKORA, P. *Zákon o bankách. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 47

společnost v daném státě založenou a existující. Vyloučení osobních obchodních společností je bezesporu snahou o stabilní bankovní systém zejména z důvodu problematiky jejich právní odpovědnosti. Akciová společnost oproti společnosti s ručením omezeným automaticky ze zákona splňuje určité požadavky na strukturu jejich orgánů či vnější kontrolní mechanismy.

Druhou základní podmínkou je *sídlo akciové společnosti na území České republiky*, tedy právnické osoby řádně založené a existující podle českého právního řádu. Z tohoto pravidla však Zákon o bankách vyjmenovává několik podstatných výjimek. V první řadě jsou to zahraniční banky, které mohou bankovní činnost na území České republiky vykonávat prostřednictvím svých poboček. Pro zřízení takové organizační složky však musí žádat o udělení bankovní licence.⁵¹ Další jsou finanční instituce se sídlem v některém ze členských států Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru, oprávněné působit zde prostřednictvím svých poboček, avšak bez nutnosti získat tuzemskou bankovní licenci. Činnost provozují na základě oprávnění, které jim bylo uděleno v jejich domovském státě. Tento postup je označován jako princip jednotné licence.⁵²

Požadavek na sídlo je rovněž stanoven v § 4 odst. 1 písm. k) Zákona o bankách. Zde však nejde primárně o právní sídlo společnosti, které je zapsané v obchodním rejstříku, ale o faktické sídlo, na jehož adrese má banka své vedení. Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí spolu s judikaturou Soudního dvora EU⁵³ vyžaduje, aby reálné sídlo bylo umístěno ve stejném státě jako sídlo registrované.

⁵¹ § 5 Zákona o bankách

⁵² BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H. a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 475

⁵³ Rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci *Cartesio* ze dne 16. prosince 2008 (Rs. C-210/06)

3.2 Základní kapitál

Ustanovení § 4 odst. 1 Zákona o bankách stanoví, že základní kapitál obchodní společnosti žádající o bankovní licenci musí být v minimální výši 500.000.000 Kč a minimálně v této výši musí být tvořen peněžitými vklady. Požadavek dostatečné kapitálové vybavenosti společnosti má za cíl především poskytnutí záruky věřitelům k uspokojení jejich nároků a zamezení vzniku většího množství malých bank, na které by bylo obtížné dohlížet.⁵⁴ Ve srovnání s harmonizační evropskou úpravou⁵⁵ je výše stanovená českou právní úpravou velmi nadsazená. Ta do tzv. počátečního kapitálu zahrnuje vedle základního kapitálu i povinné rezervní fondy společnosti a jeho minimální výši stanoví na částku 5.000.000 EUR, tedy cca 125.000.000 Kč. Pro zajímavost lze uvést reálné výše základního kapitálu u čtyř největších bank v České republice zveřejněné v obchodním rejstříku. Pohybují se samozřejmě výrazně nad stanoveným limitem, ale navzdory očekávání jsou výrazně odlišné. Zatím co Komerční banka, a.s. a Česká spořitelna, a.s. mají základní kapitál ve výši 19 mld. Kč a 15 mld. Kč, UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s. a Československá obchodní banka, a.s. „pouze“ ve výši 8 mld. Kč a 5 mld. Kč.⁵⁶

Vedle konkrétní výše klade Zákon o bankách na podobu základního kapitálu banky i některé další požadavky. V první řadě musí být splacen v úplné výši.⁵⁷ Vzhledem k tomu, že na tomto místě nestanoví žádné konkrétnější podmínky, je způsob splacení ponechán obecné úpravě zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích). Dále Česká národní banka při posuzování žádosti o bankovní licenci zkoumá původ prostředků vkládaných do základního kapitálu, který musí být průhledný a nezávadný a mít dostatečnou a vyhovující skladbu.⁵⁸ Do jisté míry je toto ustanovení kuriozitou českého právního řádu, protože nemá oporu v komunitárním právu, ani jej obvykle neobsahují právní řády

⁵⁴ PIHERA, V., SMUTNÝ, A., SÝKORA, P. *Zákon o bankách. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 52-53

⁵⁵ čl. 12 Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí

⁵⁶ Obchodní rejstřík. Dostupné z <<https://www.justice.cz>>

⁵⁷ § 4 odst. 5 písm. b) Zákona o bankách

⁵⁸ § 4 odst. 5 písm. a) Zákona o bankách

ostatních evropských zemí.⁵⁹ Pod pojmy průhlednost a nezávadnost si lze představit především to, že musí být zřejmé, že finanční prostředky nepocházejí z trestné činnosti nebo z jiných protiprávních zdrojů. V mnoha případech, zejména při velkém množství akcionářů, nemusí být doložení původu základního kapitálu snadné. Česká národní banka uveřejnila dne 10. září 2013 odpověď na otázku „Jakými doklady lze prokázat původ prostředků vkládaných do základního kapitálu nebo použitých k nabytí nebo zvýšení podílu na společnosti?“⁶⁰, v které vyjmenovává například účetní uzávěrku, smlouvy o prodeji nemovitostí, prodeji cenných papírů, usnesení soudu ve věcech dědictví nebo darovací smlouvu. Doplnuje, že původ prostředků musí být prokázán jednoznačně, v dostatečné míře a nesmí vzbuzovat pochybnosti, přičemž každý případ ČNB posuzuje individuálně ve vztahu ke konkrétním okolnostem.

3.3 Důvěryhodnost a odborná způsobilost osob

Dalším velmi významným požadavkem pro udělení bankovní licence je zkoumání kvalit osob, které mají v bankovní instituci zastávat přední pozice, rozhodovat o její činnosti a obchodním vývoji. Veškeré ostatní požadavky jsou v podstatě jen čísla a fakta na papíře, a i za předpokladu, že by byly řádně splněny, zasahuje do činnosti každé společnosti nemalou částí lidský faktor. Nejen z tohoto důvodu je nutné věnovat důvěryhodnosti a odborné způsobilosti osob v bankovním sektoru náležitou pozornost.

Osobnostní kvality jsou posuzovány a vyžadovány u tří okruhů osob. Za prvé u osoby, které má být bankovní licence udělena, tedy obchodní společnosti jako celku. Ta bude zkoumána zejména na základě dosavadního působení společnosti. Vyhláška o náležitostech žádostí za podklad pro prověření tohoto kritéria označuje doklad o bezúhonnosti vydaný cizím státem, v němž má nebo v posledních 3 letech měla právnická osoba sídlo nebo organizační složku.⁶¹

⁵⁹ PIHERA, V., SMUTNÝ, A., SÝKORA, P. *Zákon o bankách. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 55

⁶⁰ Dostupné z

<https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/faq/doklady_k_prokazani_puvodu_kapitalu.pdf>

⁶¹ § 4 odst. 1 písm. g) ve spojení s § 2 písm. c) Vyhlášky o náležitostech žádostí

Za druhé u osob s kvalifikovanou účastí na bance. Jedná se o osoby s přímým nebo nepřímým vlivem na rozhodování banky, tedy v první řadě její akcionáři. Smyslem tohoto ustanovení je jednak zajistit přehled orgánu dohledu o akcionářské struktuře společnosti a zároveň zamezit, aby na řízení banky získaly významný vliv osoby spojené s organizovaným zločinem.⁶² Blíže osoby s kvalifikovanou účastí vymezuje a způsob jejich určení stanovuje § 17a Zákona o bankách. Vyhláška o náležitostech žádostí opět vyjmenovává požadované přílohy žádosti o bankovní licenci, které obsahují informace o těchto osobách, a zároveň stanovuje vzor tiskopisu dotazníku, který je každá taková osoba povinna pravdivě vyplnit.⁶³

Třetím okruhem jsou tzv. vedoucí osoby banky. Tento pojem je legislativní zkratkou pro členy statutárního orgánu, členy správní rady a dozorčí rady banky.⁶⁴ Podle starší právní úpravy se toto ustanovení týkalo tzv. vedoucích zaměstnanců banky a z úředního sdělení ČNB ze dne 21. května 2010 k posuzování odborné způsobilosti, důvěryhodnosti a zkušenosti osob navrhovaných na funkce vedoucích zaměstnanců bank a do vedení poboček zahraničních bank vyplývalo, že pod tento pojem Česká národní banka zahrnuje pouze členy představenstva banky. Změna přišla s novelou v polovině roku 2014⁶⁵, která ustanovení rozšířila na členy všech orgánů banky. Jedná se o transpozici čl. 13 Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí požadující důvěryhodnost a odbornou způsobilost ode všech orgánů, které jsou oprávněny stanovovat strategii, cíle a celkové směřování společnosti a které kontrolují a sledují rozhodování osob ve vedení.

Důvěryhodnost a odborná způsobilost jsou považovány za neurčité právní pojmy a z tohoto důvodu Česká národní banka vydala dne 3. prosince 2013 úřední sdělení

⁶² PIHERA, V., SMUTNÝ, A., SÝKORA, P. *Zákon o bankách. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 56

⁶³ § 4 odst. 3 Vyhlášky o náležitostech žádostí

⁶⁴ § 2 písm. j) bod 2 Vyhlášky o náležitostech žádostí ve spojení s § 4 odst. 5 písm. e) Zákona o bankách

⁶⁵ Zákon č. 135/2014 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti se stanovením přístupu k činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry a dohledu nad nimi

k jejich výkladu a k informování o postupu při jejich hodnocení.⁶⁶ Dle tohoto úředního sdělení pojmu *důvěryhodnost* odpovídá synonymum dobrá pověst, přičemž obě v sobě zahrnují kritéria dodržování právních a etických pravidel a morální profil a integritu. Stěžejní složkou důvěryhodnosti je potom bezúhonnost posuzované osoby. Česká národní banka zejména zohledňuje, zda daná osoba nebyla v minulosti odsouzena pro trestný čin, zda jí v souvislosti s výkonem zaměstnání, funkce nebo podnikatelské činnosti nebyla pravomocně uložena sankce pro správní delikt nebo povinnost k náhradě škody, dále zda osoba vždy dostala svým závazkům vůči některému orgánu dohledu nebo státního dozoru a zda dodržovala zásady poctivého obchodního styku a nenarušovala hospodářskou soutěž. Klíčovým vodítkem pro posouzení je pak tzv. princip absence negativních zpráv, vycházející z obecných pokynů evropských orgánů dohledu.⁶⁷

Česká národní banka pak dle výše zmíněného úředního sdělení rozlišuje tři typy důvěryhodnosti. Prvním je nedostatek důvěryhodnosti, tedy stav, kdy se posuzovaná osoba nepovažuje za důvěryhodnou z některého z následujících důvodů. Pokud byla kdykoli v minulosti pravomocně odsouzena pro trestný čin spáchaný úmyslně nebo trestný čin proti majetku či trestný čin hospodářský spáchaný z nedbalosti, pokud v posledních 10 letech dostala sankci za přestupek nebo jiný správní delikt v souvislosti s výkonem zaměstnání, funkce či podnikatelské činnosti, úmyslně podala nepravdivou nebo neúplnou svědeckou výpověď ve správním řízení, závažným způsobem porušila zásady poctivého obchodního styku nebo jinak narušila hospodářskou soutěž a konečně pokud vůči ní bylo v posledních 10 letech vydáno rozhodnutí o úpadku nebo prohlášení konkurzu. Tyto skutečnosti jsou považovány za tak závažné, že osoba, která splňuje, byť jen jednu z nich, nemůže být povolena do vedoucí funkce bankovní instituce.

Druhým typem jsou závažné pochybnosti o důvěryhodnosti osoby. Česká národní banka opět vyjmenovává kritéria pro zařazení do této kategorie, patří mezi ně podobná

⁶⁶ Dostupné z

<https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2013/download/v_2013_13_21413560.pdf>

⁶⁷ Guidelines for the prudential assessment of acquisitions and increases in holdings in the financial sector required by Directive 2007/44/EC. Dostupné z

<https://www.eba.europa.eu/documents/10180/16094/2008+18+12_M%26A+Guidelines.pdf>

těm z předchozího typu, ale méně závažná, a pak například pokud bylo dané osobě pravomocně pozastaveno nebo odňato povolení k výkonu podnikatelské činnosti. V těchto případech Česká národní banka dále zohledňuje intenzitu, opakování a dobu, která uplynula od jednání, závažnost a následky. Pokud dosavadní působení posuzované osoby nejeví známky ani jedné z výše popsaných skutečností, lze ji logicky zařadit do pomyslného třetího typu, a to jako osobu důvěryhodnou a vhodnou pro výkon řídicí funkce v bankovní instituci.

Jako podklad pro zhodnocení důvěryhodnosti Česká národní banka vychází na prvním místě z podkladů předložených žadatelem. Ty tvoří povinnou součást žádosti o bankovní licenci a jejich výčet uvádí Vyhláška o náležitostech žádostí. Jedná se o životopis, doklad o bezúhonnosti vydaný cizím státem, výčet funkcí v orgánech jiných právnických osob a vyplněný dotazník, který tvoří přílohu oné vyhlášky. Právě ten nejvíce poslouží při hodnocení. Objevují se v něm otázky směřující na případné trestní stíhání, činnost v jiných právnických osobách nebo působení v profesních komorách.⁶⁸ Jako další podklad slouží vlastní zjištění ČNB, tedy informace zjištěné při výkonu dohledu. Rovněž si může od posuzované osoby vyžádat další podklady a informace.

Druhým pojmem, kterému se úřední sdělení ČNB věnuje, je *odborná způsobilost*. Zohledňuje především odborné znalosti, dostatečné zkušenosti na finančním trhu (odbornou praxi), řídicí zkušenosti (manažerskou praxi) a dosavadní působení na finančním trhu. Kritéria jsou posuzována ve vztahu ke konkrétní funkci a rozsahu kompetencí, které má osoba v bance zastávat, a k počtu osob, které budou spadat pod její vedení. Praxe je posuzována materiálně a zohledněna je i doba, která uplynula od ukončení výkonu relevantní praxe.

Za osobu s dostatečnými znalostmi pro výkon funkce vedoucí osoby je považován zejména absolvent magisterského studijního programu, bez ohledu na to, zda studium proběhlo v tuzemsku nebo v zahraničí. Stejně tak se přihlédne k tomu, že osoba úspěšně složila odbornou zkoušku nebo absolvovala odborný kurz využitelný pro jí navrhovanou funkci.

⁶⁸ Příloha č. 4 Vyhlášky o náležitostech žádostí

Potřebné zkušenosti zahrnují rovněž požadavek na manažerskou praxi, tedy dle České národní banky nejméně dvouletou činnost v řídicí funkci společnosti, kde osoba mohla získat zkušenosti přiměřené pro vedení, respektive měla odpovídající rozsah pravomocí. Vzhledem k tomu, že banka je institucí působící na finančním trhu, který má svá specifika, musí osoba rovněž prokázat odbornou praxi na finančním trhu. Vzhledem k dynamickému vývoji finančního trhu se pak odborná praxe starší 10 let nezapočítává.

Vedle již výše zmíněných podkladů je možné odbornou způsobilost osoby navrhované na vedoucí funkci posoudit při pohovoru v rámci nařízeného ústního jednání ve správním řízení. Pohovoru se blíže věnuje úřední sdělení ČNB č. 11/2010 ze dne 21. května 2010 k posuzování vedoucích osob bank, poboček zahraničních bank ze třetí země, finančních holdingových osob a institucí elektronických peněz.⁶⁹ Dalšími podklady jsou pak údaje o vzdělání, zahrnující výčet získaných titulů, včetně údajů o vzdělávací instituci, studijním programu, době jeho trvání či konkrétním zaměření studia, a údaje o odborné praxi, které osoba dokládá prostřednictvím označení společnosti, ve které praxi vykonávala, popis pravomocí a odpovědností, počtu řízených osob nebo doby praxe.

Podmínka důvěryhodnosti a odborné způsobilosti osob je navíc doplněna o zvláštní ustanovení § 4 odst. 7 Zákona o bankách, podle kterého osoba, která byla v minulosti pravomocně odsouzena pro trestný čin majetkové povahy nebo pro trestný čin, jehož skutková podstata souvisí s bankovními činnostmi, anebo pro úmyslný trestný čin spáchaný v souvislosti s podnikáním, nesmí působit jako člen statutárního orgánu, člen správní rady nebo člen dozorčí rady banky.

⁶⁹ Dostupné z

<https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2010/download/v_2010_11_21310560.pdf>

3.4 Obchodní plán, technické a organizační předpoklady

Plánem obchodní činnosti se rozumí skutečně zamýšlený plán na první tři účetní období činnosti banky, podložený reálnými ekonomickými propočty v rozsahu údajů účetní uzávěrky spolu s komentářem k jednotlivým položkám plánu, který vždy obsahuje základní východiska, na nichž je plán postaven, a popis způsobu zajištění jednotlivých vykonávaných činností.⁷⁰ Právě z tohoto plánu by měly vyplynout navrhované činnosti, které banka hodlá v daném bankovním systému vykonávat.

Na obchodní plán bezprostředně navazují *technické, personální a organizační předpoklady* a další vybavení banky, například zamýšlené prostory poboček. Tento požadavek se jeví jako poměrně komplikovaný s ohledem na možnost během správní řízení o udělení licence, a s ohledem na dobu jeho trvání, posoudit reálnost těchto předpokladů a jejich správné a kvalitní fungování. Česká národní banka k této podmínce pro udělení bankovní licence nevydala žádné doplňující a výkladové materiály a také z toho usuzují, že tento bod je nejvíce předmětem správní úvahy dohledového orgánu.

Do této podkapitoly lze zařadit i požadavky, které Zákon o bankách klade na *stanovy* akciové společnosti, která žádá o povolení působit jako banka. Podle ustanovení § 4 odst. 1 písm. a) Vyhlášky o náležitostech žádostí jsou tyto obligatorní přílohou žádosti o bankovní licenci. Vedle obecných náležitostí na formu a obsah podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) nalezneme v několika ustanoveních Zákona o bankách speciální úpravu. V první řadě musí stanovy upravovat představenstvo společnosti vždy jako minimálně tříčlenné (při dualistickém systému struktury akciové společnosti) a správní radu jako minimálně pětičlennou (při monistickém systému struktury akciové společnosti).⁷¹ Významnou výjimkou z obecné úpravy je také určení, že členem statutárního orgánu, členem správní rady a členem dozorčí rady banky může být pouze fyzická osoba.⁷² Tato podmínka má s největší

⁷⁰ § 2 písm. e) Vyhlášky o náležitostech žádostí

⁷¹ § 8 odst. 1 Zákona o bankách

⁷² § 8 odst. 9 Zákona o bankách

pravděpodobností zaručit průhlednost struktury orgánů akciové společnosti a jasné vymezení osob v jejich nejvyšších funkcích.

Další informace, které je banka povinna ve svých stanovách upravit vyjmenovává § 9 odst. 1 Zákona o bankách. Vedle pravomoci a odpovědnosti členů jednotlivých orgánů, což je v podstatě ustanovení duplicitní již výše zmíněnému, tam musí být vymezena mimo jiné i struktura a organizace banky a organizační zajištění řídicího a kontrolního systému. Zajisté nelze tuto povinnost vykládat tak, že by stanovy musely obsahovat konkrétní výčet všech organizačních jednotek, postačí jejich druhové vymezení. Na druhou stranu v případě útvarů zajišťujících řídicí a kontrolní systémy je na místě, s ohledem na jejich významnost, je označit a popsat kompletně.⁷³

V neposlední řadě je povinností žadatele o bankovní licenci předat úředně ověřenou kopii jeho stanov České národní bance.⁷⁴ Toto ustanovení se jeví jako poněkud nadbytečné neboť za prvé dle obecné právní úpravy je každá akciová společnost povinna uveřejnit aktuální znění svých stanov ve sbírce listin obchodního rejstříku a za druhé jsou stanovy povinnou přílohou žádosti o bankovní licenci podle § 4 odst. 1 písm. a) Vyhlášky o náležitostech žádostí.

3.5 Zánik a odnětí bankovní licence

Pravidla pro udělení oprávnění k činnosti logicky doplňují dva další stěžejní nástroje bankovní regulace, a to na jedné straně zákonem stanovené případy, kdy bankovní licence automaticky zaniká a na straně druhé oprávnění orgánu dohledu za určitých podmínek licenci bankovní instituci odejmout. Dle správního práva je bankovní licence správním aktem typu veřejnoprávního povolení udělovaného ad personam formou rozhodnutí ve správním řízení.⁷⁵ Z toho vyplývá skutečnost, že bankovní licence není povolení převoditelné na jinou osobu, a to ani v důsledku

⁷³ PIHERA, V., SMUTNÝ, A., SÝKORA, P. *Zákon o bankách. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 132

⁷⁴ § 9 odst. 3 Zákona o bankách

⁷⁵ PIHERA, V., SMUTNÝ, A., SÝKORA, P. *Zákon o bankách. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 101

právního nástupnictví obchodní společnosti. V některých případech, jmenovat lze třeba prodej a převod většího balíku akcií, tedy při významné změně v akcionářské struktuře banky, je nutný předchozí souhlas České národní banky. Zároveň se oprávnění k činnosti banky uděluje výhradně na dobu neurčitou.

Ustanovení § 7a Zákona o bankách vyjmenovává důvody, pro které licence zaniká bez dalšího ze zákona, a to ke dni

- kterým nabývá právní moci rozhodnutí o odnětí licence,
- ke kterému se banka zrušuje, pokud se zrušuje s likvidací,
- od kterého podle rozhodnutí valné hromady dosavadní banka nadále nebude vykonávat činnost, ke které je třeba licence,
- výmazu banky z obchodního rejstříku, pokud zaniká bez likvidace, a
- ke kterému nabylo právní moci rozhodnutí o zákazu činnosti banky na území České republiky. Tento důvod odkazuje zejména na zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého může soud uložit trest zrušení právnické osoby, v tomto případě však až po vyjádření České národní banky k jeho důsledkům.

Z důvodu významnosti bankovních institucí na finančním trhu Zákon o bankách stanoví i jakousi přechodnou dobu, počínající dnem zániku licence, po kterou banka může přijímat vklady, poskytovat úvěry a provozovat další činnosti výhradně za účelem vypořádání svých pohledávek a závazků. Do úplného vypořádání se stále považuje za banku.⁷⁶ Ustanovení především ochraňuje postavení klientů banky a upevňuje jejich právní jistotu. Obdobně se k této problematice vyjádřil i Nejvyšší soud České republiky, který mimo jiné výslovně určil, že odnětím bankovní licence nezaniká pohledávka vkladatele ve výši dosud nevyplacené částky jeho vkladu.⁷⁷

První z důvodů vyjmenovaných výše odkazuje na pravomoc České národní banky, jako orgánu dohledu v bankovníctví, rozhodnout o odnětí bankovní licence. Pochopitelně ani zde nemůže správní úřad činit libovolně, ale Zákon o bankách poměrně široce vymezuje případy, ve kterých tak učinit lze. Nalezneme je v § 34

⁷⁶ § 7a odst. 3 Zákona o bankách

⁷⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. února 2004, sp. zn. 25 Cdo 953/2003

Zákona o bankách. Z jazykového výkladu tohoto ustanovení lze případy rozdělit do dvou základních skupin, a to na ty, ve kterých je Česká národní banka povinna bankovní licence odejmout, a na ty, kdy je odnětí povolení pouze právem a předmětem správního uvážení.

Obligatorně odejmout bankovní licenci je orgán dohledu povinen bez zbytečného odkladu po zjištění rozhodných skutečností, tedy v zásadě ve třiceti denní lhůtě pro správní řízení. První takovou skutečností je přetrvávání závažných nedostatků v činnosti banky.⁷⁸ Za takový nedostatek lze považovat dlouhodobé porušování právních předpisů nebo rozhodnutí vydaného orgánem dohledu. V tomto případě se jedná o naprosto krajní řešení a Česká národní banka musí význam a přetrvávání nedostatků náležitě odůvodnit. Druhým důvodem je úpadek banky⁷⁹, tedy stav společnosti definovaný v § 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon). S ohledem na působení mnoha bankovních institucí na mezinárodní úrovni je tento stav regulován a harmonizován směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2001/24/ES ze dne 4. dubna 2001 o reorganizaci a likvidaci úvěrových institucí. Třetím důvodem je zjednodušeně řečeno nedostatečný kapitál podle § 34 odst. 3 Zákona o bankách.

Případy, kdy Česká národní banka bankovní licenci odejmout nutně nemusí, ale na základě zhodnocení relevantních skutečností a svého uvážení může, jsou vyjmenovány v § 34 odst. 2 Zákona o bankách. Jako zajímavý uvedu alespoň důvod, kdy banka nezačíná činnost do dvanácti měsíců ode dne udělení licence nebo jestliže po dobu šesti měsíců nepřijímá vklady od veřejnosti nebo neposkytuje úvěry, tedy není činná ve službách, které jí byly bankovní licencí povoleny.

Z veřejné databáze zpřístupněné prostřednictvím webové aplikace ARAD⁸⁰, která je součástí informačního systému České národní banky, ve spojení se Zprávami o výkonu dohledu nad finančním trhem⁸¹, lze za posledních deset let uvést drobnou statistiku v činnosti českého orgánu dohledu na poli bankovních licencí. Zveřejněné

⁷⁸ § 34 odst. 1 věta první Zákona o bankách

⁷⁹ § 34 odst. 1 věta druhá Zákona o bankách

⁸⁰ Dostupné z <<http://www.cnb.cz/docs/ARADY/HTML/index.htm>>

⁸¹ Dostupné z

<http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/>

statistické údaje začínají rokem 2006 na hodnotě 24 bank a 13 poboček zahraničních bank. Na počtu bank se nic neměnilo až do roku 2008, kdy došlo k prolomení šestiletého klidu v oblasti udělování bankovních licencí, a na český finanční trh zamířila Banka mezinárodní spolupráce a.s.

V roce 2009 pak došlo k navýšení počtu poboček o tři zahraniční subjekty a jedna pobočka ukončila dobrovolně své působení na českém trhu. Rok 2010 znamenal překročení hranice čtyřiceti institucí poskytujících bankovní služby, když bankovní licenci získala Fio banka, a.s., následovaná o rok později společností Air Bank a.s. a rovněž několika pobočkami zahraničních bank. Na konci roku 2011 tedy byla struktura bankovního systému složená celkem 44 subjekty, z toho 18 bank, 21 poboček zahraničních bank a 5 stavebních spořitelů. Zajímavé je, že počet stavebních spořitelů se za sledované období nezměnil.

Následující tři roky Česká národní banka nevydala žádnou novou bankovní licenci ani žádná z bank neukončila svoji činnosti. Drobné změny proběhly pouze v oblasti poboček zahraničních bank, jejichž počet na konci roku 2014 čítá dvacet dva. Zatím jako poslední vznikla v roce 2015 banka BNP Paribas Personal Finance SA. Poslední dostupné údaje jsou ze dne 31. března 2016 a k tomuto datu působí na českém finančním trhu celkem 46 bankovních institucí a poboček zahraničních bank.

4. Základní pravidla činnosti bank

Po úspěšném získání povolení k výkonu bankovních činností se daná akciová společnost stává bankou a na její působení a činnost jsou kladeny další omezení a požadavky. Nadále musí samozřejmě dodržovat i ty, jimiž bylo podmíněno získání bankovní licence. Tak jako ve většině zemí je i v České republice regulační systém založen zejména na přesně stanovených pravidlech. Ta na jedné straně poskytují jistotu, jasné standardy jednání a konzistentní aplikaci a na druhé straně jsou často mezerovitá, neboť je prakticky nemožné stanovit pravidla, která budou řídit veškeré aktivity bankovních institucí.⁸² Přesto je ustavení základních pravidel činnosti bank velmi důležité především s ohledem na význam těchto institucí na finančním trhu, zamezení možné kriminální činnosti jak ze strany samotných bank, tak jejich zaměstnanců či zajištění řádného fungování bankovního systému a při selhání banky předejití možného negativního dopadu na celou ekonomiku.

Regulatorní pravidla dopadají na všechny hlavní aspekty činnosti bank a jejich dodržování je vyžadováno z dlouhodobého hlediska. Naproti tomu dlouhodobé a závažné porušování byť jen některých z nich může být důvodem pro odnětí bankovní licence. Mezi základní pravidla činnosti bank patří:

- pravidla kapitálové přiměřenosti,
- pravidla likvidity,
- pravidla úvěrové angažovanosti,
- kapitálová rezerva,
- řídicí a kontrolní systém, a
- povinné sdělování informací.

Mnohá další pravidla obezřetného bankovního podnikání jsou stanovena jak Zákonem o bankách, tak Českou národní bankou formou vyhlášek a opatření obecné povahy. Obecně je nutné, aby banka prováděla obchody způsobem, který nepoškozuje zájmy klientů a za nejvýhodnějších podmínek, jaké lze při vynaložení odborné péče dosáhnout. S ohledem na univerzálnost bank v rámci českého bankovního systému pak v rámci organizačního uspořádání musí banky zajistit oddělení úvěrových a investičních

⁸² JUROŠKOVÁ, L. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. Studie (Auditorium), str. 24

obchodů. Toto opatření nalezneme v literatuře pod pojmem systém čínských zdí a zavádí se především kvůli ochraně interních informací o klientovi a jeho obchodech. Omezení a podmínky jsou stanoveny rovněž pro nabývání některých druhů aktiv bankou. Všechna regulatorní pravidla jsou koncipována tak, aby zajistila stabilní, fungující a bezpečný bankovní systém v České republice, ochranu věřitelů, vkladatelů a spotřebitelů bankovních služeb.

4.1 Kapitálová přiměřenost

„Kapitálová přiměřenost je kvantitativní vymezení minimálního kapitálu banky v poměru k jejím aktivům.“⁸³ Toto pravidlo bankám ukládá povinnost vytvoření takového celkového kapitálu, který bude dostatečně krýt případné ztráty z bankovních obchodů a umožní, aby banka byla vždy schopna dostát svým závazkům vůči jejím věřitelům, tedy vkladatelům. Jedná se o základní nástroj k zajištění solventnosti.

Kapitálová přiměřenost se jednoduše řečeno vypočte jako poměr celkového kapitálu k součtu všech kapitálových požadavků. Celkový kapitál je rozdělen do tří částí, které jsou nazvány dle anglického překladu slova vrstva, a to tier 1, tier 2 a tier 3. Obecně lze říct, že obsahem tier 1 je základní kapitál banky, emisní ážio, rezervní fondy nebo nerozdělený zisk, obsahem tier 2 je tzv. dodatkový kapitál a tier 3 je krátkodobým podřízeným dluhem.⁸⁴ Konkrétní vymezení obsahu jednotlivých složek celkového kapitálu pro potřeby výpočtu kapitálové přiměřenosti včetně položek, které se od něj odpočítávají, je do detailů stanoveno v čl. 25 až čl. 88 Nařízení o obezřetnostních požadavcích. Jmenovatel výše popsaného vzorce byl označen jako součet všech kapitálových požadavků a Nařízení jej označuje jako celkový objem rizikové expozice. Jedná se o jednotlivé druhy aktiv, která mohou mít charakter úvěrový, tržní nebo provozní a která jsou přepočítávána tzv. váhami rizikovosti. Z toho vyplývá, že při

⁸³ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H. a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 487

⁸⁴ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H. a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 488 - 489

výpočtu ukazatele kapitálové přiměřenosti závisí mimo jiné na struktuře aktiv banky podle jejich rizikovosti.⁸⁵

Nařízení o obezřetnostních požadavcích v čl. 92 určuje, že bankovní instituce členských států Evropské unie musí neustále splňovat celkový kapitálový poměr o výši 8 %. Obdobně výši stanovuje Vyhláška o výkonu činnosti bank v § 54 odst. 1 pro pobočky bank z jiných než členských států.

Bez regulace kapitálové přiměřenosti by bankovní instituce nedržely optimální množství kapitálu. Nebyly by k tomu totiž motivovány z důvodu existence finanční ochranné sítě, neboť ta zmírňuje náklady jejich případného selhání, a proto by měly tendenci půjčovat si více, než je přijatelné.⁸⁶ Nejjednodušším způsobem jak regulovat míru zadlužení bank, by bylo stanovit pouze výši poměru dluhu a vlastního kapitálu. Tato jednoduchá koncepce by však vedla k tomu, že by banky vstupovaly do vysoce rizikových transakcí, které by však pro ně byly výnosnější, aby tím pokryly vysoké náklady na udržení kapitálu. Zejména proto je dnes výpočet kapitálové přiměřenosti založen na rizikově vážených kapitálových požadavcích.⁸⁷

4.2 Pravidla likvidity

„Likviditou rozumíme schopnost banky dostát v každém okamžiku svým splatným závazkům, zejména potom schopnost kdykoliv vyplatit v požadované formě splatné vklady klientů.“⁸⁸ Odrazem likvidity je celkové finanční zdraví banky a důvěra jejích klientů. Pokud by došlo byť ke krátkodobému narušení schopnosti splácet, může to ovlivnit smýšlení a psychiku věřitelů banky a způsobit hromadné vybírání peněžních vkladů, jinak známé pod pojmem run na banku. Tento stav vede mnohdy i u solventních bank s dostatečným kapitálem k jejich krachu. V praxi se požadavek likvidity střetává

⁸⁵ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualit. vyd. Praha: Management Press, 2011, str. 485

⁸⁶ SCHOONER, H. M., TAYLOR, M. W. *Global Bank Regulation: Principles and Policies*. Burlington: Elsevier, 2010, str. 134

⁸⁷ JUROŠKOVÁ, L. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. Studie (Auditorium), str. 61

⁸⁸ BAKES, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H. a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 483

se zaměřením bankovních institucí na ziskovost jejich činnosti, neboť aktiva, která jsou vysoce likvidní, často patří k těm méně výnosným. Zejména z tohoto důvodu jsou pravidla likvidity jedním z obezřetnostních požadavků na fungování bankovních institucí a do jisté míry také zajišťují důvěryhodnost a efektivnost celého bankovního systému.

Narižení o obezřetnostních požadavcích v čl. 413 ukládá povinnost zajistit, aby dlouhodobé závazky byly přiměřeně kryty různorodými nástroji stabilního financování, a to za běžných i krizových podmínek. Vedle toho v čl. 412 ukládá poněkud konkrétnější povinnost udržovat likvidní aktiva, tak aby bylo zajištěno, že jsou udržovány přiměřené likvidní rezervy, které mohou čelit případné nerovnováze mezi přítokem a odtokem likvidity za vážných krizových podmínek po dobu třiceti dní, tedy pro případ krátkodobé likvidní krize. Dále zakotvuje povinnost banky průběžně informovat orgán dohledu o skladbě svých likvidních aktiv.⁸⁹ Velmi podobně upravuje český zákonodárce povinnost pro pobočky banky z jiného než členského státu Evropské unie v § 14 Zákona o bankách, přičemž toto ustanovení je provedeno ve Vyhláše o výkonu činnosti bank, konkrétně v § 92, který výslovně pouze odkazuje na evropskou úpravu. V tomto případě je tedy bankám dáván velký prostor pro samoregulaci a každá banka si s ohledem na svou velikost, povahu a složitost vykonávaných činností musí vytvořit a udržovat metody a postupy sloužící k měření a sledování přiměřenosti likvidity a nástroje k omezení rizik likvidity. Zároveň musí dbát na stabilizaci a diverzifikaci svých finančních zdrojů.

4.3 Úvěrová angažovanost

Třetím pravidlem obezřetného podnikání v oblasti bankovníctví je úvěrová angažovanost, která je svým způsobem konkretizací pravidel likvidity. Rozumíme jí „relativní rozsah aktiv banky (pohledávek z úvěrů, cenných papírů, derivátů apod.) ve vztahu k určitému klientovy poměřovaný ke kapitálu banky.“⁹⁰ Jinak řečeno právem stanovená angažovanost určuje bankám, jaká maximální poměrná část jejich kapitálu

⁸⁹ čl. 415 Narižení o obezřetnostních požadavcích

⁹⁰ BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H. a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, str. 490

může být tvořena pohledávkami vůči jedné osobě, ekonomicky spjaté skupině osob a všem nejvýznamnějším klientům banky dohromady. Rovněž se toto pravidlo vztahuje i na osoby se zvláštním vztahem k bance, což zahrnuje její akcionáře, členy vedení, členy dozorčí rady a zaměstnance a zároveň pobočky, sesterské a dceřiné společnosti banky.⁹¹ Cílem tohoto regulatorního pravidla je zajistit dostatečnou diverzifikaci portfolia banky, tedy jejích úvěrových a dalších aktiv, a jiných bankovních obchodů mezi vícero různých klientů a omezit tak maximální výši ztráty, kterou může banka utrpět při platební neschopnosti toho kterého klienta nebo ekonomicky spjaté skupiny klientů.

Nariadení o obezřetnostních požadavcích upravuje úvěrovou angažovanost v čl. 387 až čl. 403 a označuje ji jako limit velkých expozic. Definuje, co znamená pojem velká expozice, jakým způsobem se vypočte a především stanoví, že bankovní instituce nesmí být vystavena velké expozici, jejíž hodnota přesahuje 25 % jejího kapitálu.⁹² Další podrobnosti lze nalézt také v doplňujícím nariadení Komise v přenesené pravomoci (EU) č. 1187/2014 ze dne 2. října 2014, kterým se doplňuje nariadení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013, pokud jde o regulační technické normy pro určování celkové expozice vůči klientovi nebo ekonomicky spjaté skupině klientů v případě transakcí s podkladovými aktivy.⁹³

S ohledem na přímou aplikovatelnost Nariadení o obezřetnostních požadavcích, Zákon o bankách v § 13 upravuje pravidlo úvěrové angažovanosti pouze pro pobočky bank z jiných než členských států Evropské unie. Toto ustanovení je provedeno ve Vyhlášení o výkonu činnosti bank v § 72 až § 74, kde podobně jako u pravidel likvidity odkazuje na Nariadení. Pro všechny bankovní instituce v českém bankovním systému tak platí stejné požadavky.

⁹¹ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualit. vyd. Praha: Management Press, 2011, str. 493

⁹² čl. 395 Nariadení o obezřetnostních požadavcích

⁹³ Dostupné z

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2014_324_R_0001&from=CZ>

4.4 Kapitálová rezerva

Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí zavádí zcela nové regulační opatření v podobě kombinovaných kapitálových rezerv, které bylo v polovině roku 2014 novelou transponováno do Zákona o bankách. Kapitálové rezervy by měly být vytvářeny v období příznivého ekonomického cyklu, způsobem, který zajistí stabilitu bank a úvěrování v nepříznivých obdobích. U finančního polštáře, který je tímto regulačním nástrojem vytvořen, se tedy předpokládá jeho občasné čerpání a opětovné doplňování.⁹⁴

Do výpočtu kombinované kapitálové rezervy vstupuje celkem pět typů rezerv.⁹⁵ První z nich je *bezpečnostní kapitálová rezerva*. Ukládá každé bankovní instituci povinnost udržovat nad minimální požadavky na kapitál navíc rezervu odpovídající hodnotě 2,5 % z celkového objemu aktiv upravených dle jejich rizikovosti obdobně jako u výpočtu kapitálové přiměřenosti.⁹⁶ Výše je stanovena v § 12n Zákona o bankách, který je odrazem čl. 129 Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí. Podrobnosti ohledně výpočtu jsou uvedeny v § 65 Vyhlášky o výkonu činnosti bank. Většina českých bankovních institucí v současné době disponuje dostatečným kapitálem k plnění tohoto požadavku.

Druhým typem je *procyklická kapitálová rezerva*. Sazby této rezervy se liší pro jednotlivé členské státy Evropské unie, neboť je určuje orgán dohledu působící v té které zemi s ohledem na podobu a možné ohrožení tamního finančního trhu. U nás je tedy nástrojem České národní banky, která výši sazby aktualizuje jednou za čtvrt roku. Slovy České národní banky je „úkolem tohoto nástroje zvýšit odolnost finančního systému vůči rizikům spojeným s chováním bankovního sektoru v průběhu finančního cyklu, zejména s výraznými výkyvy v úvěrové dynamice, které zesilují cyklické kolísání ekonomické aktivity. Tuto rezervu by měly banky vytvářet na základě pokynů

⁹⁴ Helena Sůvová. Co jsou a co přinesou bankám kapitálové rezervy? 29. listopadu 2013. Dostupné z <https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2013/cl_13_131129_suvova_bankovnictvi.html>

⁹⁵ § 12m odst. 2 Zákona o bankách

⁹⁶ Bulletin BBH: Novela zákona o bankách. Dostupné z <<http://www.bbh.cz/files/bulletin/bulletin-bbh-novela-zyokona-o-bankyoch.pdf>>

regulační autority v období nadměrného růstu úvěrů, ve kterém se v důsledku vysoké úvěrové expanze obvykle zvyšují finanční nerovnováhy a dochází k akumulaci systémového rizika. Naopak v období poklesu ekonomické aktivity doprovázeného zvýšeným finančním napětím a rostoucími úvěrovými ztrátami by měla být vytvořena rezerva „rozpuštěna“ a využita bankami jako kapitálový polštář pro krytí ztrát, neboť je nezbytné zabránit propadu úvěrové nabídky bank a přenosu dodatečného šoku z finančního sektoru do reálné ekonomiky.“⁹⁷ Obecně je výpočet procyklické kapitálové rezervy, včetně povinností a pravomocí České národní banky popsán v § 120 a následujících Zákona o bankách. Konkrétní vzorce pro výpočet jsou uvedeny v § 63 Vyhlášky o výkonu činnosti banky. Sazbu pro konkrétní období stanoví Česká národní banka opatřením obecné povahy a uveřejní na svých stránkách.⁹⁸ Momentální výše je stanovena na 0,5 %.

Třetím je *kapitálová rezerva ke krytí systémového rizika*. Jejím účelem je potlačení a krytí rizika vyplývajícího z možné destabilizace některé z bankovních institucí. Taková destabilizace by mohla vyvolat nedůvěru v bankovní systém jako celek a jeho schopnost poskytovat bankovní služby, což jak už bylo řečeno výše, může být příčinou nepříznivých dopadů na finanční trh a potažmo celou ekonomiku státu. Tento nástroj používá Česká národní banka pouze vůči konkrétním bankám, které vybírá s ohledem na jejich velikost, složitost, nenahraditelnost pro ekonomiku a propojenost s dalšími finančními institucemi, tedy jejich systémovou významnost. Zároveň každé z těchto bank je dle výše popsaných kritérií určena i konkrétní sazba kapitálové rezervy ke krytí systémového rizika. V současné době pomyslná první místa v pořadí systémové významnosti v českém bankovním systému zastávají Česká spořitelna, a.s., Československá obchodní banka, a.s., Komerční banka, a.s. a UniCredit Bank Czech Republic and Slovakia, a.s., přičemž sazba jim je stanovena ve výši 3 %, 3 %, 2,5 % a

⁹⁷ <http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/makroobezretnostni_politika/proticyklicka_kapitalova_rezerva/index.html>

⁹⁸ Dostupné z

<http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/makroobezretnostni_politika/proticyklicka_kapitalova_rezerva/index.html>

1 %.⁹⁹ Okruh těchto bank a sazbu, která je jim stanovena, je orgán dohledu povinen revidovat a aktualizovat nejméně jednou za dva roky. Právní podklad kapitálové rezervy ke krytí systémového rizika nalezneme v § 12r Zákona o bankách ve spojení s § 64 Vyhlášky o výkonu činnosti bank.

Velmi podobný smysl mají i čtvrtý a pátý typ kapitálové rezervy. Jedná se o *kapitálovou rezervu pro globální systémově významnou instituci* a *kapitálovou rezervu pro jinou systémově významnou instituci*. Kdo je systémově významná instituce je opět povinna určit Česká národní banka, a to v souladu s pokyny Evropské bankovní autority (EBA)¹⁰⁰, a jejich seznam vždy každoročně nejpozději k 1. prosinci zveřejnit. Pravidla pro stanovení výsledné kapitálové rezervy pro systémově významné instituce nalezneme v § 66 Vyhlášky o výkonu činnosti bank.

S ohledem na to, že regulatorní nástroj kombinovaných kapitálových rezerv na poli makrobezpečnostní politiky v oblasti finančních institucí novinkou, bude jeho využití a efektivnost na cestě ke sledovanému cíli prověřena teprve další praxí. Na jedné straně znamená zvýšení odolnosti bankovního sektoru, na straně druhé však z hlediska bankovních institucí přináší určitou právní nejistotu. Už kvůli tomu bude vysoce žádoucí transparentnost způsobu určování výše jednotlivých sazeb a jejich včasné uveřejňování.

⁹⁹ Dostupné z

<http://www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/makrobezretnostni_politika/kapitalova_rezerva_ke_kryti_systemoveho_rizika/index.html>

¹⁰⁰ Dostupné z

<<https://www.eba.europa.eu/-/eba-publishes-criteria-to-assess-other-systemically-important-institutions-o-siis->>>

4.5 Řídicí a kontrolní systém

Pravidla pro správu a řízení bankovních institucí úzce souvisejí s kritériem důvěryhodnosti a odborné způsobilosti vedoucích osob banky, neboť mají společně zajistit nepřetržité zdravé fungování jak managementu banky tak všech jejích orgánů. Vnitřní řídicí a kontrolní mechanismy musí být přizpůsobeny vysoké míře rizika, která provází podnikání na finančních trzích. Požadavky lze obecně shrnout jako náležité obchodní vedení společnosti a rozdělit do tří základních bodů:

- *Správu a řízení rizik, neboli corporate governance,* která zahrnuje obecné zásady a postupy řízení, organizační uspořádání společnosti včetně vymezení působnosti a kompetencí jednotlivých funkcí, administrativní a účetní postupy či systém odměňování osob a dále také konkrétní vymezení funkcí jednotlivých vedoucích zaměstnanců, nastavení informačních toků a pravidla pro zamezení střetu zájmů.

- *Systém řízení rizik,* zahrnující pravidla přístupu banky k možným rizikům z vnitřního i vnějšího prostředí, účinné postupy rozpoznávání, vyhodnocování, sledování a ohlašování rizik, jejich kontrolu a opatření vedoucí k jejich omezení.

- *Systém vnitřní kontroly,* jehož součástí je vnitřní audit pravidla sledování a kontroly dodržování právních norem regulujících činnost a fungování společnosti a obecný vnitřní kontrolní systém.¹⁰¹

Rovněž toto regulatorní pravidlo bylo novou Směrnicí o přístupu k činnosti úvěrových institucí nemálo pozměněno a především rozšířeno. Slibuje si zvýšení efektivity výkonu dohledu nad riziky, které banky podstupují při svém podnikání a zajištění účinnější vnitřní kontroly. Jako zcela nové povinnosti, které jsou transponovány do druhé části Vyhlášky o výkonu činnosti bank, zavádí Směrnice zejména následující:

¹⁰¹ PIHERA, V., SMUTNÝ, A., SÝKORA, P. *Zákon o bankách. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, str. 115

- formalizování uspořádání systému řízení rizik, konkrétně ustanovení nové funkce osoby odpovědné za celkové řízení rizik, kterou Směrnice označuje jako *head of risk management*,
- zavedení a uplatňování limitů pro poměr mezi pohyblivou a pevnou složkou odměny zaměstnance, či spíše omezení pohyblivé složky v závislosti na výši jeho pevné odměny, nebo
- vytvoření spolehlivého a fungujícího interního komunikačního kanálu, který umožní zaměstnancům banky podávat hlášení o porušení právních předpisů, spolu s mechanismy, které zabezpečí důvěrnost a ochranu těchto hlášení, nakládání s nimi a další postup v dané věci, tento nástroj se anglicky nazývá jako *whistleblowing*.¹⁰²

Obecně se na řídicí a kontrolní systém bankovní instituce klade požadavek účinnosti, ucelenosti a přiměřenosti charakteru, rozsahu a složitosti rizik, které na sebe banka při výkonu svých činností bere. Banka je rovněž povinna systém pravidelně ověřovat a dle nutnosti doplňovat. Konkrétní požadavky na řádnou správu a řízení společnosti, systém řízení rizik a vnitřní kontrolu nalezneme v § 8b a následujících Zákona o bankách a věnuje se jim velká část Vyhlášky o výkonu činnosti bank, počínaje § 8. Ta popisuje například náležitosti vnitřních předpisů banky, vytvoření a pravomoci kontrolního a řídicího orgánu, organizaci výkonu činnosti a podobně.

Jak již bylo naznačeno výše, novinkou je především úprava politiky odměňování zaměstnanců bankovních institucí. Základní povinností je zajistit, aby pohyblivá složka odměny nepřesahovala 100 % pevné složky celkové odměny konkrétního zaměstnance. Za určitých vyjmenovaných výjimek lze tento poměr překročit, avšak celková úroveň pohyblivé složky nesmí u žádného jednotlivce přesáhnout 200 % pevné složky.¹⁰³ Tato regulace je zavedena s ohledem na fakt, že nezadržené stoupání pohyblivé složky, která je vázána na výkon pracovníka, by v krajním případě mohla vést k podstupování čím dál většího rizika za vidinou vyšší odměny. Politika odměňování je v českém právním řádu zakotvena především v Příloze č. 1 Vyhlášky o výkonu činnosti bank a rovněž k ní

¹⁰² Důvodová zpráva k Vyhlášce o výkonu činnosti bank, str. 4

¹⁰³ bod 10 písm. a) Přílohy č. 1 Vyhlášky o výkonu činnosti bank

Česká národní banka vydala úřední sdělení ČNB ze dne 18. září 2014 k výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry – odměňování.¹⁰⁴

4.6 Povinné sdělování informací

Toto pravidlo souvisí zejména s řádným výkonem bankovního dohledu ze strany České národní banky, neboť aby mohla dohled vykonávat, potřebuje od jednotlivých bankovních institucí co nejpodrobnější informace o jejich působení, tedy účetní, statistické a jiné výkazy. Některé z nich jsou předkládány jednou za rok, jiné kvartálně nebo s měsíční periodicitou, zároveň má Česká národní banka pravomoc kdykoliv si některé výkazy vyžádat i častěji či nepravidelně. Většina těchto informací se týká fungování a strategií banky do takové hloubky, že z důvodu jejich důvěrnosti je nutné regulovat rovněž nakládání s nimi a jejich uchovávání.

Vedle povinného sdělování informací pro potřeby orgánu dohledu je v právní úpravě zakotvena rovněž informační povinnost vůči veřejnosti. Ta má alespoň částečně řešit obecný problém asymetrie informací a umožnit tak bankovním klientům zhodnotit finanční zdraví dané bankovní instituce. Informace jsou dostupné obvykle prostřednictvím internetových stránek banky a jí povinně vydávaných výročních zpráv. Podrobnosti stanoví § 11 Zákona o bankách. V prvé řadě musí banka v prostorách svých provozoven informovat o podmínkách pro přijímání vkladů, poskytování úvěrů a dalších bankovních služeb. Rovněž musí klienta dostatečně informovat o systému pojištění vkladů, a to před uzavřením smlouvy o účtu nebo přijetím vkladu. Hluběji se uveřejňování informací věnuje Vyhláška o výkonu činnosti bank v § 93 a následujících. Upřesňuje obsah údajů o společnosti, jejich společnících nebo majetkoprávních vztazích, přičemž konkrétně všechny údaje vyjmenovává v přílohách této Vyhlášky.

Informace, které jsou bankovní instituce, a finanční instituce obecně, povinny předkládat České národní bance vyjmenovává a způsob jejich předkládání stanoví Nařízení o obezřetnostních požadavcích v čl. 431 a následujících. Jedná se o data

¹⁰⁴ Dostupné z

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2014/download/vestnik_2014_15_22014560.pdf>

vyžadovaná zejména za účelem kontroly plnění obezřetnostních požadavků, tedy dodržování výše kapitálu a jednotlivých kapitálových požadavků nebo plnění limitů velké expozice.¹⁰⁵ Vzhledem k tomu, že se jedná o přímo použitelné nařízení Evropské unie, nemůže Česká národní banka povinnosti stanovené vyhláškou rozšířit ani zúžit. Může vyhláškou upravit pouze takové povinnosti, které nejsou v Nařízení specifikované. Proto ve Vyhlášce o výkonu činnosti bank v části páté nalezneme výčet sdělovaných podkladů výlučně nad rámec těch uvedených v Nařízení. Jmenovitě se jedná o informace o systému vnitřně stanoveného kapitálu, o strukturálních změnách ve společnosti, o outsourcingu, o obchodním portfoliu, o riziku nesplnění dluhu nebo o změně osoby ve vedení klíčové funkce. Pro praktické potřeby Česká národní banka vydala úřední sdělení ČNB č. 5/2016 ze dne 14. dubna 2016 k výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry – uveřejňování informací¹⁰⁶, jehož přílohy tvoří přehledně zpracované tabulky k vyplnění všech požadovaných údajů. Všechny ty to informace Česká národní banka pečlivě vyhodnocuje a využívá pro potřeby kontroly dodržování všech pravidel činnosti a požadavků na poskytování bankovních služeb.

4.7 Prověřování a vynucování pravidel

Stanovení základních pravidel činnosti bankovních institucí by nemohlo existovat samostatně bez zákonného zakotvení jejich prověřování a vynucování. Tato činnost je jednou z hlavních složek z celkového působení České národní banky jako orgánu dohledu nad finančním trhem. Kontrola je realizována dvěma základními způsoby, a to dohledem na dálku a dohledem na místě.

Dohled na dálku spočívá v průběžném sledování činnosti a hospodaření jednotlivých bankovních institucí a ve vyhodnocování vývoje trhu jako celku. Dohled

¹⁰⁵ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 135/2014 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti se stanovením přístupu k činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry a dohledu nad nimi, str. 23

¹⁰⁶ Dostupné z

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2016/download/vestnik_2016_05_20516560.pdf>

se zaměřuje zejména na kontrolu dodržování příslušných právních předpisů, pravidel obezřetnostního podnikání, vyhodnocování finanční situace kontrolovaných subjektů a pravidel odborné péče. Významným zdrojem informací jsou rovněž připomínky a stížnosti ze strany veřejnosti. Získané údaje jsou využity například pro vytvoření plánu kontrol na místě nebo také, pokud je zjištěno větší množství obdobných pochybení u různých institucí, k vypracování a uveřejnění výkladového ustanovení České národní banky k problematické povinnosti. Výhodou tohoto způsobu kontroly je bezesporu jeho průběžnou a nízké náklady na výkon. Na druhou stranu může zakládat jistou pochybnost o správnosti a úplnosti poskytovaných údajů. Proto je považován spíše za orientační a dlouhodoběji jej lze používat jen u bezproblémových bankovních institucí.

Konkrétně je čtvrtletně zpracovávána analýza vývoje bankovního sektoru, v měsíční frekvenci pak dodržování limitů obezřetnostního podnikání spolu s tzv. signálními informacemi, které mají pomoci včas identifikovat případné negativní tendence ve vývoji finančních ukazatelů. Dle Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem v roce 2014 probíhal dohled nad bankami ve standardním režimu. Pozornost Česká národní banka věnovala zejména vývoji úvěrových portfolií, dostatečnosti kapitálu a implementaci nových obezřetnostních pravidel. Z důvodu nové úpravy zavedené Směrnicí a Nařízením se uskutečnilo rovněž několik konzultačních jednání, na kterých byly nově zaváděné postupy diskutovány. Zajímavostí je projekt zátěžového testování bank, který Česká národní banka spolu s devíti největšími bankovními institucemi v České republice v roce 2014 prováděla. Testováno bylo úvěrové riziko a výsledky potvrdily velmi dobrou odolnost těchto bank a dostatečnou kapitálovou rezervu i při nepříznivém scénáři.¹⁰⁷

Dohled na místě oproti tomu převládá zejména u problémovějších bank, avšak u všech institucí je nevyhnutelný. Řídí se každoročně vypracovaným plánem kontrol na místě a poskytuje podrobnější a více důvěryhodné informace o situaci dané banky. Bývá zaměřen nejen na poctivost, správnost a úplnost předkládaných výkazů, ale také na zjišťování dalších skutečností, které statistické metody obvykle nemohou zabezpečit. Je

¹⁰⁷ Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem v roce 2014, str. 29-31. Dostupné z <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2014_cz.pdf>

možné jím například prověřit informační toky uvnitř společnosti, její organizační strukturu, fungování a dodržování řídicího a kontrolního systému či dodržování pracovních postupů. Nedostatkem a limitem jsou však výrazně vyšší náklady.¹⁰⁸

V roce 2014 bylo Českou národní bankou provedeno celkem dvanáct kontrolních šetření na místě v bankovních institucích. Ve třech případech se jednalo o komplexní kontrolu a ostatní šetření byla pouze dílčí. Orgán dohledu se zaměřoval na několik oblastí, kontrolu řízení úvěrových rizik, kde shledal méně závažné nedostatky, například v nerespektování pravidel kategorizace pohledávek. Kontrola systému vnitřně stanoveného kapitálu, likvidity nebo oblast rizik spojených s obchodováním na finančních trzích, kde bylo jako závažné pochybení označeno nedostatečné oddělení obchodní a vypořádací funkce, tedy zavedení systému tzv. čínských zdí. Nejvíce bankovních institucí podléhalo kontrole v oblasti prevence legalizace výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, která se zaměřovala na ověření účinnosti a efektivnosti ochranných opatření. Významná část dohledu na místě se zaměřila také na zhodnocení souladu postupu jednotlivých bank s požadavky nové Vyhlášky o výkonu činnosti banka a Nařízení o obezřetnostních požadavcích. Ve všech případech zjištěných nedostatků Česká národní banka vyzvala osoby k nápravě a k pravidelnému informování o přijatých nápravných opatřeních.¹⁰⁹

Spojením dvou jmenovaných způsobů výkonu kontroly je komplexní hodnocení každé banky, které umožní jejich vzájemné porovnávání. Nejznámější metodou hodnocení bankovních institucí je *metoda CAMELS*. Tuto metodu rovněž používá Česká národní banka a také celá řada ratingových agentur po celém světě. Zatím co hodnocení ratingových agentur je komerční a nabízené veřejnosti za úplaty, hodnocení České národní bankou je přísně tajné. Metoda je založena na sledování banky v klíčových oblastech její činnosti. V každé oblasti banka dostává známku od jedné do pěti, podobně jako ve škole, a to podle různých ukazatelů s různou vahou významu. Výsledné hodnocení v každé oblasti a podobně i celková výsledná známka je dána součtem známek jednotlivých ukazatelů. Obecně tedy platí, že banky se známkou

¹⁰⁸ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualit. vyd. Praha: Management Press, 2011, str. 123

¹⁰⁹ Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem v roce 2014, str. 35-38. Dostupné z <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/download/dnft_2014_cz.pdf>

CAMELS – 1 patří ke stabilním bankám bez výrazných problémů, zatím co známka CAMELS – 4 označuje banku s problémy, které je nutné neprodleně řešit a zároveň je důvodem k započetí permanentního dohledu na místě. Název této metody je zkratkou počátečních písmen jednotlivých oblastí, které jsou pro účely hodnocení posuzovány, tedy:

- kapitál (*capital*),
- kvalita aktiv (*asset quality*),
- úroveň řízení (*management*),
- výnosy (*earnings*),
- likvidita (*liquidity*), a
- riziková citlivost (*sensitivity*).¹¹⁰

Vynucování dodržování pravidel a náprava nedostatků zjištěných při dohledu na dálku a dohledu na místě je možné rozdělit z hlediska použitých opatření na neformální a formální postupy. Neformální opatření představují pouze domluvu mezi regulátorem a kontrolovanou bankovní institucí, tedy za situace, kdy je opomenutí či porušení povinností méně závažné a ze strany orgánu dohledu není nutné přistoupit k závažnějšímu opatření. V případě, že neformální domluva nepovede ze strany bankovní instituce k dobrovolné nápravě, nebo při zjištění mnohem závažnější formy porušení povinností, přikročí Česká národní banka k formálním opatřením. Mezi ty patří nápravná opatření a udělení finanční pokuty.

Nápravná opatření upravuje Zákon o bankách ve své části sedmé, která prošla komplexní koncepční změnou v souvislosti s transpozicí Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí. Uložení nápravného opatření je obecně koncipováno jako oprávnění České národní banky při výkonu dohledu, je tedy pouze na jejím uvážení zda opatření nápravě uloží a rovněž na volném rozhodnutí, které z vyjmenovaných zákonem pro konkrétní případ vybere. Tato koncepce právní úpravy se nazývá jako princip oportunity. Volnost orgánu dohledu má své opodstatnění. Porušení obezřetnostních pravidel mají různou podobu a v případě ustanovení, která by nařizovala konkrétní nápravné opatření ke konkrétnímu porušení, by mohlo docházet k uložení opatření, která by pro konkrétní případ, pro jeho specifičnost, nebyla adekvátní a způsobila by

¹¹⁰ JUROŠKOVÁ, L. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. Studie (Auditorium), str. 33

více škody než užitku. Rovněž nelze koncepci oprávnění zasáhnout ze strany České národní banky vykládat tak, že má možnost nezasáhnout vůbec. Stále totiž musí v první řadě naplňovat cíle vymezené Ústavou a Zákonem o ČNB, tedy zajistit bezpečné fungování a rozvoj finančního trhu a přispívat ke stabilitě finančního systému.¹¹¹

Konkrétní opatření k nápravě, která je Česká národní banka oprávněna uložit při zjištění nedostatku v důsledku porušení nebo nedodržení povinností stanovených Zákonem o bankách, dalšími právními předpisy, včetně podzákonných, rozhodnutím i přímo použitelným předpisem Evropské unie, jsou vyjmenována v § 26 odst. 2 Zákona o bankách. Jedná se opatření transponovaná z čl. 104 Směrnice, která stanoví minimální sadu opatření, a jde tedy o výčet demonstrativní.¹¹² Pro ilustraci lze jmenovat například povinnost udržovat kapitál nad minimální úrovní požadavků, omezit provádění rizikových obchodů, snížit počet obchodních míst či použít zisk přednostně k doplnění rezervních fondů.

Vedle těchto ustanovení § 26 odst. 6 Zákona o bankách vyjmenovává další opatření k nápravě, která jsou pro Českou republiku národním specifikem a jsou v českém právním řádu zakotvena nad rámec Směrnice. Jedná se například o povinnost vyměnit člena statutárního orgánu, nařízení mimořádného auditu společnosti nebo změnu licence, v jejímž důsledku dojde k vyloučení nebo omezení některé z povolených bankovních činností.

Nově Zákon o bankách ukládá informační povinnost také České národní bance, ta je povinna uveřejňovat pravomocná rozhodnutí o uložení nápravného opatření na svých internetových stránkách.¹¹³ Opět se jedná o transpozici ustanovení ze Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí, konkrétně článku 68, přičemž zároveň je zakotvena významná výjimka z této povinnosti. V případě, kdy by uveřejnění takového rozhodnutí bylo zjevně nepřiměřené vůči fyzické osobě, které se týká, pokud by

¹¹¹ JUROŠKOVÁ, L. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. Studie (Auditorium), str. 34-35

¹¹² Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 135/2014 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti se stanovením přístupu k činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry a dohledu nad nimi, str. 25

¹¹³ Dostupné z <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/vykon_dohledu/pravomocna_rozhodnuti/>

ohrozilo stabilitu finančního trhu, ohrozilo probíhající trestní řízení nebo způsobilo osobě, které se týká, nepřiměřenou škodu, uveřejní Česká národní banka rozhodnutí bez identifikačních údajů dotčené osoby.¹¹⁴ Zákon o bankách ani Směrnice se nezabývají bližší definicí neurčitého právního pojmu zjevně nepřiměřený. Půjde tedy o uvážení České národní banky, zda konkrétní případ zahrne pod tuto výjimku či nikoliv. Lze se však domnívat, že s ohledem na význam zásahu do osobních údajů a dehonestující charakter, který uveřejnění pravomocného rozhodnutí má, bude Česká národní banka uveřejňovat identifikační údaje jen ve výjimečných případech.

Dalším z formálních opatření používaných pro vynucování základních obezřetnostních pravidel v bankovníctví jsou *finanční pokuty*. Podobně jako u nápravných opatření je celá koncepce správního trestání založena na principu oportunity, jenž doplňuje princip legality. Konkrétně je v § 36i Zákona o bankách stanoveno, že Česká národní banka „zahájí řízení o uložení sankce, pokud na základě posouzení zjištěného protiprávního jednání dospěje k závěru, že je společensky škodlivé“. Jedná se tedy o možnost nezahájit řízení v případě bagatelního správního deliktu. Společenskou škodlivost Česká národní banka posuzuje zejména s ohledem na povahu, závažnost, dobu trvání a následky protiprávního jednání a stejně tak přihlédne i ke všem aspektům konkrétního případu, hospodárnosti správního řízení a hledání nejlepšího řešení na cestě za nápravou.¹¹⁵

I zde má princip oportunity své významné důvody. Pokud by právní předpisy zakotvily ukládání finančních pokut v podstatě za každé protiprávní jednání, jednalo by se o postup v mnoha případech kontraproduktivní, zejména pak tehdy, pokud by banka byla ochotna spolupracovat a vyhovět požadavkům na nápravu. Rovněž v případech nedostatků v oblasti kapitálových požadavků by finanční pokuta mohla situaci tak akorát zhoršit. V neposlední řadě je vedení správního řízení o uložení sankce velmi nákladné jak pro orgán dohledu, tak pro instituci, proti které se řízení vede.

¹¹⁴ § 26ab odst. 2 Zákona o bankách

¹¹⁵ Vychází z § 6 odst. 2 zákona č. 15/1998 Sb., o dohledu v oblasti kapitálového trhu a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Společná ustanovení o správních deliktech obsahují také liberační důvody, na základě kterých se právnická osoba vyviní, pokud prokáže, že vynaložila veškeré úsilí, které bylo možno požadovat, aby zabránila porušení povinností stanovených právními předpisy.¹¹⁶ Dále institut správního uvážení při určení výše pokuty, které zohledňuje okolnosti a způsob spáchání správního deliktu a jeho následky a subjektivní a objektivní prekluzivní lhůty, jejichž uplynutím zaniká odpovědnost subjektu.

Zákon o bankách dělí část dvanáctou věnovanou správním deliktům do několika oblastí – přestupky, tedy protiprávní jednání fyzických osob, správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob, správní delikty banky, správní delikty zahraniční banky se sídlem v členském státě a správní delikty zahraniční banky se sídlem v jiném než členském státě. Jednotlivá ustanovení vždy obsahují skutkovou podstatu správního deliktu, která stanoví porušení konkrétní povinnosti a sankci, kterou lze za toto porušení uložit.

Ilustraci celé problematiky lze demonstrovat na dvou pravomocných rozhodnutích uveřejněných na internetových stránkách ČNB ze sekce sankčních a licenčních řízení. První se týká společnosti Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s., respektive nedostatků zjištěných v její činnosti.¹¹⁷ Jedná se o rozhodnutí typu příkazu ze dne 1. prosince 2015. Česká národní banka zde identifikovala porušení povinností stanovených zákonem č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů. Konkrétně kontrolovaný subjekt nevypracoval systém vnitřních zásad, neprováděl náležitou identifikaci klientů, a tedy nedostatečně zjišťoval a vyhodnocoval rizika obchodů. Z těchto důvodů Česká národní banka využila své pravomoci dané jí § 26 odst. 1 Zákona o bankách a uložila společnosti nápravné opatření spočívající v odstranění nedostatků a úpravě jejích vnitřních předpisů určeným způsobem, a to ve lhůtě do pěti měsíců. Rozhodnutí rovněž obsahuje výrok a náhradě nákladů řízení ve výši paušální částky 1.000 Kč a několikastránkové odůvodnění, včetně použitých důkazů a právního vyhodnocení.

¹¹⁶ § 36i odst. 3 Zákona o bankách

¹¹⁷ Dostupné z

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/pravomoc_na_rozhodnuti/prilohy/S-Sp-2015_00361_CNB_573.pdf>

Ve druhém rozhodnutí se jedná o společnost Equa Bank a.s. a je datováno 16. července 2015.¹¹⁸ Equa Bank a.s. dle tohoto rozhodnutí porušila povinnost uloženou jí Zákonem o bankách, a sice poskytnout zprávu o záležitostech klienta orgánu činnému v trestním řízení, pokud o ni požádá a splní dané podmínky. Dopustila se tak správního deliktu podle § 36e odst. 5 písm. c) Zákona o bankách a za tento lze uložit pokutu až do výše 50.000.000 Kč. Vymezení společenské škodlivosti protiprávního jednání, které odůvodňovalo zahájení správního řízení a důvodům pro stanovení konkrétní výše pokuty, se věnuje odvodnění rozhodnutí. Posuzuje závažnost jednání, přičemž neposkytnutí součinnosti považuje za velmi závažné jednak s ohledem na maximální hranici výše pokuty, kterou stanoví zákon, a také to, že důsledkem jednání banky bylo ohrožení trestního řízení v oblasti hospodářské kriminality. Vyjadřuje se i k finanční situaci sankcionovaného subjektu, kdy posuzuje kapitál společnosti a s ohledem na jeho výši uvádí, že určená pokuta není s to ohrozit existenci banky. Dále se zabývá i možností neoprávněného prospěchu z protiprávního jednání, poskytnutou součinností v době správního řízení či existencí předchozích správních řízení vedených proti Equa Bank a.s. Na základě zhodnocení všech okolností Česká národní banka udělila pokutu ve výši 250.000 Kč, která dle jejího mínění naplňuje funkci represivní i funkci individuální a generální prevence.

¹¹⁸ Dostupné z

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/pravomocna_rozhodnuti/prilohy/S-Sp-2015_00145_CNB_573.pdf>

5. Finanční ochranná síť

Třetí součástí bankovní regulace a dohledu je institut finanční ochranné sítě. Představuje poslední z nástrojů, které mají zvýšit důvěru v bankovní systém, zmírnit pravděpodobnost finanční krize a pokud dojde k bankrotu některé z bankovních institucí, zmírnit jeho dopady. Jejím cílem je rovněž pozitivně ovlivňovat veřejné mínění, neboť dává klientům bank určitou jistotu, že v případě finanční krize či krachu bankovní instituce nepřijdou o své peníze na účtech. Finanční ochrannou síť tvoří povinné pojištění vkladů a institut věřitele poslední instance.

5.1 Povinné pojištění vkladů

Přesnějším názvem je pojištění pohledávek z vkladů a jedná se o obezřetnostní nástroj zavedený ve všech hospodářsky rozvinutých zemích. Jeho funkcí je v případě neschopnosti bankovní instituce vyplácet u ní umístěné vklady, vrátit poškozeným klientům určenou část jejich vložených finančních prostředků. Základním cílem pojištění pohledávek z vkladů je jednak ochrana vkladatelů a zároveň zvyšování bezpečnosti a důvěryhodnosti bank, tedy snížení rizika finanční investice v bankovním sektoru. Plní tak funkci sanační pro vkladatele a funkci preventivní, kdy snižuje riziko panických výběrů vkladů při rozšíření negativní informace o některé bankovní instituci nebo bankovním sektoru jako celku. Na to úzce navazuje i zvýšení konkurenční schopnosti bank proti nebankovním institucím, ale které rovněž nabízejí některé služby podobné těm bankovním, avšak pohledávky vkladů v těchto institucích nespádají pod povinné pojištění vkladů.¹¹⁹

V souvislosti s tímto institutem se často hovoří o otázce *morálního hazardu*, a to jak na straně bank, tak i vkladatelů. Obecně se jedná o stav, kdy se určitý ekonomický subjekt snaží o maximalizaci svého výnosu za podmínek, ve kterých nenese plnou odpovědnost za důsledky svého jednání. Vkladatelé tak nemusejí rozlišovat mezi kvalitní a méně kvalitní bankou, protože vědí, že do určité míry své peněžní vklady dostanou vždy zpět. Budou proto vybírat bankovní instituci, do které vloží své finanční

¹¹⁹ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualit. vyd. Praha: Management Press, 2011, str. 506-507

úspory, nikoliv podle jejího finančního zdraví, ale podle výše nabízené úrokové sazby. Stejně tak samotné banky budou podstupovat podstatně vyšší rizika, když je jejich povinnost podílet se na úhradě ztrát nahrazována systémem pojištění vkladů. Možným řešením problému morálního hazardu by bylo zavedení pojistné spoluúčasti. To by vedlo k vyšší obezřetnosti vkladatelů i opatrnosti bank, neboť by se na případných ztrátách podíleli.¹²⁰

Pojištění pohledávek z vkladů upravuje Zákon o bankách v části čtrnácté, která byla komplexně změněna zákonem č. 375/2015 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu a v souvislosti s úpravou systému pojištění vkladů. Novelou byla do českého právního řádu implementována směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/49/EU ze dne 16. dubna 2014 o systémech pojištění vkladů, jejímž cílem je harmonizace pravidel pojištění vkladů v členských státech Evropské unie.

Pojištěny jsou pohledávky z vkladů u všech bank a družstevních záložen v České republice, včetně zahraničních bank ze zemí, které nejsou členskými státy Evropské unie. Vklady u zahraničních bank ze členských států Evropské unie jsou pojištěny také, avšak vždy u příslušného členského státu. Konkrétně pak jsou pojištěny peněžní prostředky uložené na neanonymních účtech či vkladních knížkách fyzických a právnických osob vedené v českých korunách i jiné měně. Zákon o bankách vyjmenovává, které pohledávky naproti tomu pojištěny nejsou, jedná se o vklady bankovních institucí, pojišťoven, státu či územních samosprávných celků.

„Výše náhrady se vypočítá z celkového objemu pojištěných pohledávek z vkladů jednotlivého vkladatele u konkrétní banky nebo družstevní záložny a poskytuje se ve výši 100 % tohoto objemu, maximálně však do výše ekvivalentu 100.000 EUR pro jednoho vkladatele u jedné banky nebo družstevní záložny.“¹²¹ Nově lze výplatu peněžních prostředků navýšit až na částku 200.000 EUR, a to pokud se jedná o vklady plynoucí z dědictví, vypořádání společného jmění manželů či prodeje nemovitosti určené k bydlení.

¹²⁰ JUROŠKOVÁ, L. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. Studie (Auditorium), str. 36

¹²¹ <https://www.cnb.cz/cs/faq/jak_jsou_pojisteny_vklady_u_bank.html>

K 1. lednu 2016 s účinností zákona č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu, byl zřízen *Garanční systém finančního trhu*. Tento systém zastřešuje již existující *Fond pojištění vkladů* a nově vzniklý Fond pro řešení krize. Právě Fond pojištění vkladů dříve zajišťoval výplatu náhrad za peněžité vklady v případě, že došlo k úpadku některé bankovní instituce nebo družstevní záložny. A tuto funkci nyní přebírá Garanční systém finančního trhu.¹²² Prakticky pak výplata probíhá skrze jinou bankovní instituci a její pobočkovou síť. Od 1. června 2016 došlo ke snížení obecné lhůty pro zahájení výplaty náhrady, a to na 7 dnů ode dne kdy Česká národní banka nebo soud prohlásí určitou banku za neschopnou dostát svým závazkům.

Zdrojem finančních prostředků Fondu pojištění vkladů, ze kterých následně vyplácí náhrady vkladatelům, jsou v první řadě povinné příspěvky od všech bankovních institucí, družstevních záložen a stavebních spořitelů a dále dotace, úvěry a návratné finanční výpomoci poskytnuté Českou národní bankou. Stanovení výše příspěvku se věnuje úřední sdělení ČNB č. 2/2016 ze dne 28. ledna 2016 ke způsobu výpočtu rizikových vah pro účely stanovení příspěvků do Fondu pojištění vkladů.¹²³ Podle něj se příspěvky vybírají alespoň jedenkrát ročně, a to až do dosažení minimální požadované výše prostředků ve Fondu pojištění vkladů, která odpovídá 0,8 % objemu krytých pohledávek z vkladů všech institucí, jejichž vklady jsou pojištěny. Česká národní banka je oprávněna za určitých podmínek stanovit i mimořádné příspěvky, zejména pokud objem finančních prostředků ve Fondu pojištění vkladů nepostačuje k pokrytí výplat náhrad.¹²⁴

¹²²< <https://www.fpv.cz/cs/aktuality/fond-pojisteni-vkladu-se-meni-na-garancni-system-financniho-trhu.html>>

¹²³ Dostupné z

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2016/download/vestnik_2016_02_20216560.pdf>

¹²⁴

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/legislativni_zakladna/banky_a_zalozny/download/prispevky_do_fpv.pdf>

5.2 Věřitel poslední instance

Druhou částí finanční ochranné sítě na finančním trhu je institut věřitele poslední instance. Jedná se o funkci centrální banky jako banky bank, která spočívá v poskytování úvěrů ostatním bankovním institucím v daném bankovním systému. Přichází v úvahu v momentu, kdy se banka dostane do nemalých problémů a chybějící prostředky není schopna získat půjčkami od jiných bank, tedy na mezibankovním trhu, potom centrální banka vystupuje jako poslední možný subjekt, který je schopen ohrožené bance pomoci. Odtud také název věřitel poslední instance.¹²⁵

Hlavním důvodem existence tohoto mechanismu je opět podpora bezpečnosti, efektivnosti a důvěryhodnosti bankovního systému a snaha o zabránění úpadku některé bankovní instituce, který by mohl vést k řetězové reakci a krizi na finančním trhu.

Tímto mechanismem však nelze zachraňovat každou bankovní instituci, která se dostala do problémů. V určitých případech by se jednalo o neefektivní a velmi nákladné opatření, které by mohlo způsobit pokles disciplíny ostatních bank v daném systému a podnítit je k podstupování nepřiměřených rizik. Proto je nutné, aby centrální banka nejprve zvážila určitá kritéria a teprve poté se rozhodla poskytnout nebo neposkytnout nouzový úvěr. Svou roli by měly hrát zejména:

- nebezpečí systémového rizika,
- náklady na záchranu ohrožené banky,
- komplexní analýza důvodů, pro které se banka do problémů dostala, a
- likvidita a solventnost bank.¹²⁶

Obecně lze říci, že by centrální banka měla zachraňovat pouze dočasně nelikvidní avšak stále solventní banky. Nutné je také poměřovat, zda se jedná o systémovou krizi nebo pouhý pád jedné banky. Obě situace si vyžadují speciální postupy.

¹²⁵ REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012, str. 386

¹²⁶ REVENDA, Z. *Krize bankovního systému – prevence a následná řešení*. In Aktuální vývoj finančních trhů, jejich regulace a dozor. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2005, str. 55

Do úvěrů poskytovaných centrální bankou v rámci její funkce věřitele poslední instance řadíme čtyři základní druhy. První z možných jsou lombardní úvěry. Jedná se o úvěry kryté odkupem cenných papírů dle určitých podmínek. Lhůta splatnosti u nich nikdy nepřevyšuje 90 dní a řadí se tedy mezi krátkodobé. Úročení lombardního úvěru je v porovnání s ostatními úvěry vyšší, avšak s ohledem na poskytování tohoto úvěru pouze do částečné hodnoty zástavy, je pro banky relativně drahý.¹²⁷ Další možností jsou úvěry na povinné minimální rezervy v případě, kdy výše rezervy nedosahuje povinné minimální výše a je třeba tento rozdíl doplnit. Třetím druh jsou střednědobé a dlouhodobé nouzové úvěry, u kterých existuje poměrně vysoké riziko nesplacení ze strany problematické banky. V případě, že centrální banka odmítne tento druh úvěrů poskytnout, bankovní instituce je prakticky nucena ukončit svoji činnost. Posledním druhem je pak úvěr, který centrální banka poskytuje jiné bance, která přebírá problémovou banku, a to za účelem překonání problémů souvisejících s procesem převzetí.¹²⁸

5.3 Doktrína *too-big-to-fail*

V literatuře často diskutovaný pojem, který svým způsobem provází celou bankovní regulaci a dohled a zejména pak část finanční ochranné sítě. Všechny mechanismy a instituty zavedené v tržních ekonomikách na podporu a záchranu bankovních institucí jsou podmíněny faktem, že velké banky jsou natolik významné pro celý regionální, a mnohdy i nadnárodní, finanční trh, že jak centrální banka tak stát nemohou dopustit jejich úpadek.

Pochopitelně u různých autorů nalezneme protichůdné názory na uplatňování této doktríny. Zastánci především vyzdvihují významnost velkých bankovních institucí v ekonomickém životě společnosti a katastrofální důsledky, které by s sebou přinášelo jejich selhání. Odpůrci poté upozorňují na problematiku morálního hazardu a vstupování do rizikových obchodů, o kterých byla řeč již dříve.¹²⁹

¹²⁷ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualit. vyd. Praha: Management Press, 2011, str. 295

¹²⁸ REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualit. vyd. Praha: Management Press, 2011, str. 539-541

¹²⁹ JUROŠKOVÁ, L. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. Studie (Auditorium), str. 42

Dle mého názoru je uplatňování této doktríny na místě, vezmeme-li ohled na všechna obezřetnostní opatření, díky kterým jsou rizika podstupovaná bankami do jisté míry omezena. To se projevilo i v průběhu nedávné finanční krize, kdy státy a centrální banky projevily značné úsilí pomoci bankám v nesnázích a vynaložily na jejich záchranu bezmezná množství finančních prostředků.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo utvořit ucelený pohled na problematiku právní regulace činnosti bankovních institucí v České republice, a to především teoreticky vymezit jednotlivá obezřetnostní pravidla a jejich zakotvení v právním řádu.

Úvodní kapitola s názvem *Bankovníctví* se věnuje obecnému vhledu do této problematiky. Upřesňuje, jaké obchodní společnosti jsou považovány za banky, proč tomu tak je, a zejména detailně popisuje činnosti, které jsou dle Zákona o bankách specificky bankovními. Toto vymezení určuje dosah regulace a dohledu, který je v této práci zaměřen právě na bankovní subjekty. Podstatné místo zde má i Česká národní banka, která je v České republice orgánem dohledu nad celým finančním trhem. K integraci dohledu došlo v roce 2006 a stejně jako nynější trend se ani já nepřikláním k tomuto kroku jako k ideálnímu řešení. Existence více dohledových orgánů, které by byly zaměřeny na jednotlivé sektory finančního trhu, by umožňovala kvalitnější a poctivější kontrolu. Praktické fungování České národní banky totiž svědčí spíše o chybějících kapacitách pro integrovaný výkon dohledu.

Druhá kapitola se věnuje pojmům *regulace a dohled*. Přibližuje některé důvody, kvůli kterým vůbec právní regulace činnosti bank existuje. A pro vyvážení je doplněna i argumenty proti ní. Osobně si nedokážu představit fungování tak složitého a komplexního systému jako je ten bankovní bez regulatorních zásahů státu. Argument volné ruky trhu je dle mého názoru v dnešní společnosti již neaplikovatelný.

Další kapitoly se již podrobně věnují jednotlivým pravidlům činnosti bankovních institucí, přičemž na začátek jsou logicky zařazeny podmínky pro získání povolení působit jako banka, tedy pro *bankovní licenci*. Tuto oblast pravidel považuji za velmi důležitou, zejména kvůli možnosti ovlivnit podobu daného bankovního systému vpuštěním nebo zamezením přístupu některé společnosti do něj. Nastavení tvrdších vstupních podmínek je efektivním řešením, jak se alespoň pokusit eliminovat následné problémy v bankovním systému. U každého z požadavků je rozebráno jeho zákonné zakotvení, včetně vztahů s právními předpisy Evropské unie, které jsou v mnoha případech prakticky podkladem pro národní úpravu. Jako významné jsou rovněž

uvedena doplňující opatření České národní banky v podobě vyhlášek, stanovisek a úředních sdělení. Právě ty doplňují zákonnou úpravu o podrobnosti a umožňují tak detailnější rozbor dané problematiky. Více je rozebrán požadavek důvěryhodnosti a odborné způsobilosti na vedoucí osoby banky, neboť právě zde je nejširší prostor pro správní uvážení orgánu dohledu. Zároveň se jedná o oblast dle mého názoru nejvíce rizikovou. Základní kapitál či vnitřní předpisy mohou být nastaveny sebelépe, ale lidský faktor je v činnosti každé společnosti vždy to hlavní. Závěr této kapitoly věnovaný zániku a odnětí bankovní licence je doplněn o statistický přehled vývoje bankovního systému v České republice za posledních deset let. Dává tak alespoň drobnou představu o reálné podobě bankovníctví u nás a činnosti České národní banky v rámci povolovacích řízení.

Čtvrtá kapitola pojednává o *základních pravidlech činnosti bank*. Tato oblast je prakticky celá nově upravena na úrovni Evropské unie Nařízením o obezřetnostních opatřeních a Směrnicí o přístupu k činnosti úvěrových institucí. Z toho důvodu byl Zákon o bankách a prováděcí předpisy nemálo zrevidovány a také zredukovány. Konkrétně Zákon o bankách četnost novel udělala poněkud nepřehledným a komplikovaným. Novinkou je požadavek kombinovaných kapitálových rezerv. Nedílnou součástí je podkapitola o prověřování a vynucování těchto pravidel. Pro ilustraci praktického fungování byla uvedena dvě rozhodnutí České národní banky reagující na porušení pravidel činnosti a ukládající nápravné opatření a finanční pokutu.

Závěrečná část je věnována *finanční ochranné síti* jako poslednímu nástroji na poli ochrany bankovního sektoru, jeho institucí a věřitelů. Jeho součástí je i diskutovaná doktrína too-big-to-fail.

Diplomová práce se ve svém celku snaží postihnout platnou právní úpravu jednotlivých institutů a zároveň ji propojit s praktickým fungováním bankovního dohledu. Z tohoto důvodu byla hojně využívána různá neformální vyjádření České národní banky, například stanoviska a úřední sdělení. Svému účelu posloužily i veřejně dostupné statistiky, které ilustrovaly konkrétní podobu bankovního systému v České republice. Bohatým zdrojem informací se staly také Zprávy o výkonu dohledu nad finančním trhem, které Česká národní banka každoročně uveřejňuje a které obsahují

konkrétní údaje o výkonu dohledu, včetně detailů o provedených kontrolách, vývoji na finančním trhu či problematických oblastí při aplikaci regulačních pravidel.

Věřím, že diplomová práce poskytne čtenáři uspokojivé přiblížení problematiky regulace bankovních institucí a dohledu nad nimi.

Seznam použitých zkratek

ČNB znamená Českou národní banku

EU znamená Evropskou unii

Narižení nebo *Narižení o obezřetnostních opatřeniích* znamená narižení Evropského parlamentu a rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky

Směrnice nebo *Směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí* znamená směrnici Evropskému parlamentu a rady č. 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky

Ústava nebo *Ústava České republiky* znamená ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška o výkonu činnosti bank znamená vyhlášku č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška o náležitostech žádostí znamená vyhlášku č. 233/2009 Sb., o žádostech, schvalování osob a způsobu prokazování odborné způsobilosti, důvěryhodnosti a zkušenosti osob, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o bankách znamená zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o ČNB znamená zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o spořitelních a úvěrních družstvech znamená zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon o stavebním spoření znamená zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

BAKEŠ, M., KARFÍKOVÁ, M., KOTÁB, P., MARKOVÁ, H. a kol. *Finanční právo*. 6. upravené vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-440-7.

DVOŘÁK, P. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. přeprac. a rozšiř. vyd. Praha: Linde, 2005. ISBN 80-7201-515-X.

FREIXAS, X., ROCHET, J. C. *Microeconomics of Banking*. Cambridge, MA, London, England: MIT Press, 1998. ISBN 0-262-06193-7.

HENDRYCH, Dušan. *Správní právo: obecná část*. 8. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-254-3.

JUROŠKOVÁ, L. *Bankovní regulace a dohled*. Praha: Auditorium, 2012. Studie (Auditorium). ISBN 978-80-87284-26-1.

LIŠKA, Petr, ELEK, Štefan, MAREK, Karel. *Bankovní obchody*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2014. ISBN 978-80-7478-510-8.

PAVLÍČEK, Václav. *Ústavní právo a státověda*. 1. úplné vyd. Praha: Leges, 2011. 1119 s. ISBN 978-80-87212-90-5.

PIHERA, V., SMUTNÝ, A., SÝKORA, P. *Zákon o bankách. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-389-9.

POLOUČEK, S. a kol. *Bankovníctví*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 480 s. ISBN 978-80-7400-491-9.

REVENDA, Z. *Centrální bankovníctví*. 3., aktualit. vyd. Praha: Management Press, 2011. ISBN 978-80-7261-230-7.

REVENDA, Z. *Krize bankovního systému - prevence a následná řešení*. In Aktuální vývoj finančních trhů, jejich regulace a dozor. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2005, s. 50--60. ISBN 80-86754-39-1.

REVENDA, Z. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. 5. aktualiz. vyd. Praha: Management Press, 2012. ISBN 978-80-7261-240-6.

RÝDL, T., BARÁK, J., SAŇA, L., VÝBORNÝ, P. *Zákon o České národní bance. Komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7478-622-8.

SCHOONER, H. M., TAYLOR, M. W. *Global Bank Regulation: Principles and Policies*. Burlington: Elsevier, 2010. ISBN 978-01-2641-003-7.

VONDRÁČKOVÁ, P. *Kontrola nad finanční činností*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2015. Prameny a nové proudy právní vědy; No. 59. ISBN 978-80-87975-40-4.

Právní předpisy a judikatura

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech a některých opatřeních s tím souvisejících a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 15/1998 Sb., o dohledu v oblasti kapitálového trhu a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Vyhláška č. 233/2009 Sb., o žádostech, schvalování osob a způsobu prokazování odborné způsobilosti, důvěryhodnosti a zkušenosti osob, ve znění pozdějších předpisů

Vyhláška č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů

Narízení Rady (ES) č. 2157/2001, o statutu evropské společnosti

Narízení Evropského parlamentu a rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky

Směrnice Evropského parlamentu a rady č. 2013/36/EU ze dne 26. června 2013 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o obezřetnostním dohledu nad úvěrovými institucemi a investičními podniky

Směrnice Evropského parlamentu a rady č. 2014/49/EU ze dne 16. dubna 2014 o systémech pojištění vkladů

Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. února 2004, sp. zn. 25 Cdo 953/2003

Rozhodnutí Evropského soudního dvora ve věci Cartesio ze dne 16. prosince 2008 (Rs. C-210/06)

Ostatní zdroje

Internetové stránky České národní banky. [online]

www.cnb.cz

Internetové stránky České exportní banky a.s. [online] [cit. 2. 6. 2016]

<https://www.ceb.cz/>

Internetové stránky Českomoravské záruční a rozvojové banky, a.s. [online] [cit. 2. 6. 2016]

<http://www.cmzrb.cz/>

Internetové stránky European Banking Authority. O nás. [online] [cit. 10. 6. 2016]
<http://www.eba.europa.eu/about-us>

Informační server českého soudnictví. [online] [cit. 6. 6. 2016]
<https://www.justice.cz>

Internetové stránky Fondu pojištění vkladů. [online] [cit. 27. 6. 2016]
<https://www.fpv.cz>

Helena Sůvová. *Co jsou a co přinesou bankám kapitálové rezervy?* 29. listopadu 2013. [online] [cit. 22. 6. 2016]
https://www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/clanky_rozhovory/media_2013/cl_13_1311_29_suvova_bankovnictvi.html

Bulletin BBH: *Novela zákona o bankách*. Červenec 2014. [online] [cit. 22. 6. 2016]
<http://www.bbh.cz/files/bulletin/bulletin-bbh-novela-zyokona-o-bankyoch.pdf>

Důvodová zpráva k vyhlášce č. 163/2014 Sb., o výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry, ve znění pozdějších předpisů

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 135/2014 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti se stanovením přístupu k činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry a dohledu nad nimi

Stanovisko ČNB k pojmu „veřejnost“ v zákoně o kolektivním investování ze dne 4. února 2013. [online] [cit. 3. 6. 2016]
https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/faq/k_pojmu_verejnost_v_zakone_o_kolektivnim_investovani.pdf

Úřední sdělení ČNB ze dne 29. října 2004 k ustanovení § 1 odst. 3 písm. i) a odst. 4 Zákona o bankách. [online] [cit. 5. 6. 2016]
https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2004/download/v_2004_20_22804530.pdf

Úřední sdělení ČNB č. 11/2010 ze dne 21. května 2010 k posuzování vedoucích osob bank, poboček zahraničních bank ze třetí země, finančních holdingových osob a institucí elektronických peněz. [online] [cit. 15. 6. 2016]

https://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2010/download/v_2010_11_21310560.pdf

Úřední sdělení ČNB ze dne 18. září 2014 k výkonu činnosti bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry – odměňování. [online] [cit. 20. 6. 2016]

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/legislativa/vestnik/2014/download/vestnik_2014_15_22014560.pdf

Příkaz České národní banky ze dne 1. prosince 2015 ke sp. zn. Sp/2015/361/573. [online] [cit. 22. 6. 2016]

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/pravomocna_rozhodnuti/prilohy/S-Sp-2015_00361_CNB_573.pdf

Příkaz České národní banky ze dne 16. července 2015 ke sp. zn. Sp/2015/145/573. [online] [cit. 22. 6. 2016]

http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/pravomocna_rozhodnuti/prilohy/S-Sp-2015_00145_CNB_573.pdf

Zpráva o výkonu dohledu nad finančním trhem v roce 2014. [online]

https://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zpravy_o_vykonu_dohledu/index.html?cnb_css=true

Stanovisko Evropské centrální banky ze dne 5. prosince 2008, k návrhu směrnice o přístupu k činnosti institucí elektronických peněz, o jejím výkonu a o obezřetnostním dohledu nad touto činností (CON/2008/84) [online] [cit. 3. 6. 2016]

https://www.ecb.europa.eu/ecb/legal/pdf/c_03020090206cs00010009.pdf

Guidelines for the prudential assessment of acquisitions and increases in holdings in the financial sector required by Directive 2007/44/EC. [online] [cit. 16. 6. 2016]

https://www.eba.europa.eu/documents/10180/16094/2008+18+12_M%26A+Guidelines.pdf

Guidelines on the assessment of the suitability of members of the management body and key functions holders. EBA/GL/2012/06. [online] [cit. 16. 6. 2016]

<http://www.eba.europa.eu/documents/10180/106695/EBA-GL-2012-06--Guidelines-on-the-assessment-of-the-suitability-of-persons-.pdf>

Abstrakt

Předmětem této práce je přiblížení jednotlivých požadavků na fungování bankovních institucí v České republice. S ohledem na význam bankovního sektoru v ekonomice každého státu je tato oblast hojně regulována přímo použitelnými právními předpisy na úrovni Evropské unie, jmenovat lze například Nařízení Evropského parlamentu a rady (EU) č. 575/2013 ze dne 26. června 2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a investiční podniky. Národní úprava je obsažena zejména v zákoně č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů a dalších prováděcích vyhláškách.

Jednotlivé kapitoly se zaměřují nejprve na obecný úvod do bankovníctví, tedy popis bankovních systémů a institucí v nich působících. Část je věnována České národní bance jako orgánu dohledu nad finančním trhem. Stěžejní část práce je věnována konkrétním pravidlům činnosti, počínaje požadavky pro získání bankovní licence. Závěrem je zmíněna finanční ochranná síť a problematika doktríny too-big-to-fail.

Práce se pokouší o propojení teorie a právní úpravy s praktickým fungováním dohledu nad bankovními institucemi. Za tímto účelem jsou uvedeny statistické údaje, některá rozhodnutí České národní banky a informace o konkrétním výkonu dohledu ze Zpráv o výkonu dohledu nad finančním trhem, které Česká národní banka každoročně uveřejňuje.

Abstract

The subject matter of this thesis is to approach prudential requirements for banking activities in the Czech Republic. Taking into account the importance of the banking sector in the economy of each country, this area is widely regulated by directly applicable European legislation, for example by new regulation (EU) No. 757/2013 of the European parliament and of the Council of 26 June 2013 on prudential requirements for credit institutions and investment firms. National regulation is contained mainly in Act No. 21/1992 Coll., on Banks, as amended.

Particular chapters of this thesis focus first on general introduction to banking, i.e. a description of the banking systems and institutions operating in them. One part is devoted to the Czech National Bank as the institution of the financial market supervision. The main part describes specific rules of banking activities, beginning with requirements for obtaining a banking license. Finally are mentioned financial safety net and the issue of the doctrine too-big-to-fail.

Diploma thesis tries to connect the theory and the legislation with the practical functioning of supervision. For this purpose are used statistical data, certain decisions of the Czech National Bank and information from the Report on the performance of financial market supervision, the Czech National Bank published annually.

Klíčová slova

Banka, regulace a dohled, bankovní licence, obezřetnostní požadavky

Key words

Bank, regulation and supervision, banking license, prudential requirements